

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra dějin umění

Počátky habánského hrnčířství na Moravě se zvláštním
zřetelem k její severní části

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor práce: Michaela Sedová

Vedoucí práce: PhDr. Josef Bláha

2011

Palacky Univerzity in Olomouc

Philosophical fakulty

Department of art history

Origins of Haban's pottery in Moravia with a special view
to north part

BACHELOR DIPLOMA THESIS

Thesis author: Michaela Sedová

Thesis supervisor: PhDr. Josef Bláha

2011

Čestně prohlašuji, že předloženou práci jsem vypracovala sama, s použitím uvedené literatury.

V Brně dne 30. 4. 2011

OBSAH

1. Úvod	6
2. Původ novokřtěnců	7
3. Příchod novokřtěnců na Moravu.....	8
4. Struktura novokřtěnských obcí.....	10
5. Habánská produkce	10
5.1. Technologie.....	10
5.2. Výroba.....	13
5.3. Druhy výrobků	14
5.4. Typologie.....	15
5.5. Druhy dekoru	16
6. Sušení keramických výrobků	18
7. Výpal keramických výrobků.....	19
8. Pece	19
9. Jižní Morava - lokality s existencí hrnčířské dílny	20
9.1. Strachotín.....	20
9.1.1. Obec.....	20
9.1.2. Písemné prameny	21
9.1.3. Novokřtěnci ve Strachotíně	21
9.1.4. Archeologický výzkum	22
9.2. Vacenovice.....	24
9.2.1. Obec.....	24
9.2.2. Novokřtěnci ve Vacenovicích.....	24
9.2.3. Archeologický výzkum	25
9.3. Šakvice	27
9.3.1. Obec.....	27
9.3.2. Novokřtěnci v Šakvicích	27
10. Severní Morava.....	28
11. Tabulky	33
12. Ikonografická analýza nálezového fondu z Olomouce	39
13. Ikonografická analýza habánské keramiky	58
14. Závěr	59
15. Poznámkový aparát	61

16.	Seznam použité literatury:	69
17.	Seznam použitých zkratk	72
18.	Katalog habánských hrnčířských výrobků do roku 1622	73
19.	Resumé	96
20.	Obrazová příloha (i na přiloženém CD)	98
21.	Seznam vyobrazení na přiloženém CD	119
22.	Anotace.....	122

1. Úvod

Původně má práce měla být zaměřená na Habánské hrnčířství pouze jižní Moravy. Nýbrž po konzultaci se svým vedoucím práce PhDr. Josefem Bláhou, jsme došli k závěru, že práce orientovaná pouze na jižní část Moravy by byla zřejmě jen pouhou kompilací literatury. Jelikož otázka, zda se novokřtělci vyskytovali i na severní Moravě, je dosud nezodpovězená, mohla by má bakalářská práce být určitým přínosem.

Práci jsem rozdělila na čtyři části. První část se týká jak příchodu novokřtělců na Moravu, tak teorie, která je důležitá k pochopení habánského díla. V druhé části se budu zabývat lokalitami jižní Moravy, tato část bude, jak už jsem zmínila, spíše kompilací pramenů a literatury. Třetí část práce se konečně bude věnovat habánskému hrnčířství na severní Moravě. Jelikož k tomuto tématu je pramálo literatury, tato část bude vycházet zejména z konzultací s odborníky na tuto problematiku a z vlastního bádání. Čtvrté, tudíž poslední části, věnuji katalog, specializovaný na habánské výrobky datované do roku 1622, kdy novokřtělci byli z Moravy perzekuováni. Čerpat budu ze sbírek a depozitářů muzeí, hradů a zámků České Republiky.

Cílem a nejpodstatnějším bodem celé práce bude třetí část zaměřená právě na severní Moravu. Mým úkolem je prokázat výskyt novokřtělců v této části Moravy, nebo potvrdit většinový názor o jejich tamní neexistenci. Také se zde zaměřím na keramiku nalezenou v Olomouci, která má jisté analogie s keramikou habánskou z jižní Moravy, a pokusím se výrobky těchto dvou lokalit porovnat.

Úvodem bych také chtěla poděkovat všem, kteří mi při tvorbě práce pomáhali. A to především panu doktoru

Josefovi Bláhovi, vedoucímu mé práce, za čas, trpělivost a připomínky. Poté samozřejmě své rodině, za poskytnutí financí spojených s cestováním, za trpělivost a podporu. Dále pak Jakobovi Sedřovi a Pavlovi Binderovi, kteří mě ochotně za účelem studia na místo určení dopravili. Nele Klimplové za pomoc při hledání keramických střepů v potoce v Ryžovišti. Panu Jiřímu Pajerovi za důležité připomínky, a Jiřímu Doupalovi. Zvláštní poděkování patří především panu Jiřímu Karlovi, který mě zásoboval informacemi z archeologie Rýmařovska, a za jeho podporu. Dále pak paní etnografce Vlastivědného muzea v Olomouci Veronice Hrbáčkové a Barboře Kulhavé z Národního památkového ústavu v Kroměříži.

2. Původ novokřtěnců

Hnutí Novokřtěnců, Anabaptistů, nazývaných též toufaři podle německého slova *taufen* - křtít, vzniklo roku 1525 ve švýcarském Curychu pod vedením švýcarského reformátora Ulricha Zwingliho. Ze Švýcarska byli nuceni odejít pro náboženské rozpory, zejména v otázkách křtu, když odmítali křtít své děti. Novokřtěnci byli proti křtu hned po narození, zastávali názor, že pokřtěn má být pouze ten, kdo už chápe slovo Boží, a ze svobodné vůle se rozhodne být křesťanem¹. Rozmístili se do severní Itálie, Alpských zemí, jižního Německa, Belgie a Nizozemí, a roku 1526 na Moravu. Také se užívá pojmenování habáni, zřejmě odvozeno od německého slova *haushaben* - mít domov, další skupina badatelů pojmenování habánů odvozuje od slova *Hannoveraner*, jelikož mohli přijít z okolí Hannoveru². Označení habáni vzniklo až na Slovensku a bylo to pro novokřtěnce označení hanlivé. Emil Edgar ve své publikaci *Habánská keramika* zmiňuje, že novokřtěnci hovořili smíšeninou několika jazyků, v nichž dětský míč se nazýval

haban. Jeden novokřtěnský kazatel tohoto termínu užil ve svém kázání: „Jsme zmítáni jako *haban* v rukou osudu...³.“ Lidé pak novokřtěnce překřtili na habány. Postupně se toto pojmenování rozšířilo i do zahraniční literatury, například termín *Haban Fayence*.

3. Příchod novokřtěnců na Moravu

Morava v té době byla pod samosprávou stavů, jejichž příslušníci byli rozličného vyznání, tudíž byli ochotni novokřtěnce přijmout. Jejich prvním moravským sídlem byl Mikulov. Někteří páni např. Linhart a Jan z Lichtenštejna přijali pod vlivem jejich učení křest, a právě proto první skupiny Novokřtěnců, pod vedením Baltazara Hubmaiera, přicházejí na Lichtenštejnské panství v Mikulově⁴. Novokřtěnci se neusazovali jen na šlechtických panstvích, ale také v moravských královských městech. Nejvíce se jich za krátkou dobu usídlilo v Brně, což se nelíbilo městské radě, která měla v úmyslu aspoň z části zastavit jejich příslun. Ferdinand I., 13. dubna 1528 vydal dva listy nařízení. Jeden byl určen purkmistrovi a konšelům, druhý radě starších a obci. Ferdinand I. novokřtěncům zakazoval pobyt ve městech a zvláště jejich veřejná shromáždění. Po tomto nařízení bylo pozatýkáno mnoho novokřtěnských kazatelů. Docházelo také k popravám, jak v Brně, tak i např. v Olomouci a ve Znojmě⁵. Postupně se Novokřtěnci rozčlenili do několika sekt, jelikož nebyli jednotní ve svých názorech. Vedoucí postavení zaujímaly pouze dvě skupiny, a to přívrženci Balthasara Hubmaiera na straně jedné, kteří byli ochotni se podvolit poddanským povinnostem, a na straně druhé jeho odpůrci, kteří z Mikulova odešli⁶. Základy novokřtěnského učení položil Jakub Hutter, z jehož jména se odvozují huterité nebo také huterští bratři⁷.

Podle Emira Canera „byl Mikulov ve své době nejdůkladněji a nejradikálněji reformovanou obcí v Evropě⁸.“ Po Mikulovu mezi novokřtěnská hlavní sídla podle Jiřího Pajera patří Němčičky, spadající pod okres Brno - venkov, které novokřtění osidlovali v letech 1562 - 1622, a Přibice, což byla správní centra do té doby, než jejich funkci převzaly Nové Mlýny, které pak byly správním centrem celé novokřtěnské obce. Podivín měl stejnou funkci. Dambořice, Kobylí, Alexovice a Strachotín lze považovat za velká novokřtěnská sídla⁹. Další sídla, která měla školu lze také považovat za velká sídla, např. Vacenovice, Dolní Dunajovice, Stará Břeclav atd¹⁰. Jelikož se ve své práci hodlám zabývat hrnčířstvím, budu se věnovat pouze lokalitám, ve kterých byla doložena existence hrnčířské dílny. Těmito lokalitami se budu podrobněji zabývat v další části práce.

Roku 1535 byli novokřtění na základě rozhodnutí zemského sněmu ve Znojmě poprvé vyhnáni z Moravy, podruhé pak roku 1547 a definitivně roku 1622 kvůli začínající třicetileté válce a s ní spojenou protireformací¹¹. František Kalesný proto dělí osady do roku 1535, habánské dvory v rozmezí let 1536 - 1547, pak 1550 - 1622, a nakonec osady založené po roce 1622¹². Z Moravy pak novokřtění odešli na západní Slovensko, kde už předtím byli v malých skupinách usazeni, například v Sobotišti od roku 1546 a v Horních Orešanech od roku 1547¹³.

O moravských lokalitách a stálých sídlech novokřtěnců panují stále dohady. Jiří Pajer rozlišil tři druhy lokalit. Zaprvé jsou to stálá sídla novokřtěnců, která se v kronikách uvádějí pod pojmem *haushaben*, zadruhé jsou to lokality s hospodářskými objekty a zemědělskými dvory, které byly ve vlastnictví novokřtěnců, a zatřetí lokality,

kam novokřtěnci své produkty dodávali, pracovali v panských službách, nebo zde pobývali jen přechodně¹⁴.

4. Struktura novokřtěnských obcí

Společná usedlost novokřtěnců se nazývala, z německých slov, *haushaben* nebo také *bruderhof*. V čele dvora stál kazatel a po jeho boku hospodářští správci jednotlivých úseků, jejichž hlavním úkolem bylo starat se o finance dvora. V početnějších dvorech byli i správci domácností, tzv. *haushalter*¹⁵. Novokřtěnci byli mistři v ovládnutí řemesel, dále se pak zabývali zemědělstvím a vinařstvím. Zatímco řemeslníci pracovali na svých výrobcích, kontakt s veřejností, s trhem, obstarával představený obce. Žádný z novokřtěnců nesměl vlastnit osobní majetek, každý nově příchozí člen se musel svého majetku vzdát a věnovat ho obci. Pracovní nástroje se nepočítaly jako osobní vlastnictví, řemeslníci je dostali od obce, stejně jako oděv. Novokřtěnci se stravovali ve společné kuchyni čtyřikrát denně, ženy oddělené od mužů.

Obce se zakládaly na půdě, která patřila šlechtě, ta jim věnovala i potřebný materiál ke stavbě¹⁶.

5. Habánská produkce

5.1. Technologie

Fajáns a majolika se liší pouze označením. Za fajáns se označují výrobky severní Evropy, které se vyvážely z Itálie do ostatní Evropy, a jelikož jedním z nejvýznamnějších center byla Faenza, výrobky se začaly nazývat fajáns. Za majoliku se pak považují produkty Španělska, Itálie a orientálních zemí, protože přepravním

místem mezi Španělskem a Itálií se stala Mallorca. Fajáns i majolika je keramika s neprůhlednou cíničitou - olovnatou polevou, která je dekorována.

Termínem fajáns se označovala bílá, glazovaná keramika dekorovaná modrou, žlutou a oranžovou barvou¹⁷. V různých zemích pojem fajáns označuje celou řadu výrobků rozličných kvalit.

„Fajánsový jíl obvykle obsahuje 15 až 20% vápence CaO a od 2 až 5% železa Fe₂O₃. Jako recept na glazuru Bastenaire - Daudenart uvádí: 100 dílů křemičitého písku, 100 dílů olovnatocíničitého výpražku (77 : 23), 12 dílů mořské soli, 6 dílů rostlinného popela s obsahem sody a 5 dílů klejtu. Vyjádřeno dnešními surovinami: zásaditá fritá M 1233 (7,33), živec sodný (2,17), olovnatá monosilikátová fritá (47,96), krystalická soda (3,44), oxid cíničitý (12,65) a křemen (12,46)¹⁸.“

Při bádání jsem narazila na práci Miroslavy Gregerové, Martina Hložka a Zuzany Kuljovské, kteří provedli chemickou analýzu glazované keramiky z lokality Strachotín.

„Fajáns je pórovinová keramika s bílým nebo nažloutlým střepem, s jemnou mikrostrukturou, vyrobená z keramické směsi založené na bázi jílových zemin, pokrytá bílou olovnato - cíničitou glazurou a obvykle zdobená malovaným dekorem buď přímo do glazury, nebo na glazuru. Typickým rysem, který odlišuje fajáns od ostatní tehdejší keramiky, je používání krycích glazur na nástřepí. Mikropetrografické analýzy prokázaly, že mezi studovanými keramickými artefakty lze vymezit dvě skupiny. První skupina má vzhled hnědočervené až rezavě hnědé, jemně písčité keramiky. Pojivo má zřetelně jílový charakter. Poměr pojiva k ostřivu je 2:3. Mezi složkami ostřiva lze

rozpoznat úlomky minerálů a úlomky hornin. Úlomky minerálů tvoří křemen, vzácně alkalické živce, plagioklasy, muskovit, baueritizovaný biotit, amfiboly s teplotně zbarvenými (červenými) lemy, granáty, vzácněji lze identifikovat úlomky pyroxenů ± titanit ± rutil ± turmalín. Z horninových úlomků jsou zastoupeny klasy křemenců, železitých pískovců, nedokonale rozložených vápenců (vápenný nedopal), sillimanitových rul, metakvarcitů, epidotitů a úlomky aplitů. Druhou skupinu fajánse tvoří artefakty vápnito - jílovité. Ty jsou světlé, celistvé až velmi jemně zrnité, nejčastěji světle žluto šedé, méně často světle rezavě žluté. Mikrostrukturu mají všesměrně zrnitou, pojivo homogenní. V jejich minerálním složení dominuje složka plastická nad ostřivem v poměru cca 2:1. Keramický střep mají jemně zrnitý. Z minerálů převládá v ostřivu křemen, alkalické živce nad úlomky muskovitu ± biotitu ± amfibolu. Velmi vzácně se objevuje rutil. Z úlomků hornin byly identifikovány pouze jemně zrnité pískovce a křemence. Artefakty byly glazovány a ozdobeny malbou. Glazury byly z více než 90% tvořeny sklem. Z tohoto důvodu byla jako základní metoda identifikace barevných oxidů zvolena elektronová mikroanalýza. Hlavní složkou glazur obou vyčleněných skupin studované habánské keramiky je PbO. Jako barvicí pigmenty se uplatnily v krycí glazuře sloučeniny Sn, Bi, As, které způsobují žlutavé až světle hnědé zbarvení glazury. SnO₂ patřil mezi nejužívanější kaliva. Výsledky studia habánské keramiky ze Strachotína prokázaly, že studované keramické artefakty byly vyráběny ze dvou mineralogicky i chemicky rozdílných surovin. Mikroanalytické rozbory glazur vymezených skupin prokázaly, že v obou případech byly použity olovnaté glazury. V případě keramiky „slínité“ jde o kvalitnější „luxusnější“ keramické zboží. Proto bylo na povrch výrobku

použito krycí žlutavé glazury nanesené na nástřepí, na ní spočívá vrchní šedomodrá, matná olovnatá glazura. Na vnitřní stěnu nádoby byla použita bílá krycí olovnatá glazura. V případě keramiky zhotovené z cihlářského jílu se jedná o spotřební glazovanou keramiku nebo kachle. Zde je olovnatá glazura skelného vzhledu nanesená na nástřepí a nerovnoměrně probarvena do zelenavého odstínu¹⁹.“

5.2. Výroba

Hrnčířské výrobky novokřtěnců byly vytvářeny pomocí hrnčířského kruhu. Dle Heřmana Landsfelda je nejstarší znázornění hrnčířského kruhu na habánském džbáně z roku 1593²⁰. Druhé nejstarší vyobrazení opět z habánského džbánu, z roku 1675²¹. Landsfeld rozděluje staré hrnčířské kruhy na dva druhy. A to kruh zvaný *šprušlák*, ten byl celý dřevěný a točilo se na něm zřejmě až do konce 18. století. Podle Landsfeldova popisu se kruh skládal z dřevěného kotouče, ve kterém bylo zastrčeno šest dřevěných paliček, které byly nahoře upevněny v dřevěném válci. Uprostřed spodního kotouče byl otvor s dřevěným kulem tzv. vřetenem. Vřeteno mělo zakulaceno vrchní konec do špičky. Tento kruh bývá zobrazován na hrnčířských cechovních truhlicích a pečetích²².

Potom kruh *železný*. Ten je podle Landsfelda poprvé zobrazen na džbáně z roku 1745 v Hodoníně. Skládá se z jediného železného vřetena, které bylo spojeno s podkružím. Pod ním byla dřevěná vodorovná závlačka, aby podkruží zůstalo v rovině. Na horním konci vřetena byla hlavice. Pod hlavicí bylo vřeteno upevněno v železném ložisku, tzv. ruce. Hrot vřetena se otáčel v železné pánvičce s olejem²³. Tato základní konstrukce se zachovala až do 20. století, pouze točení bylo usnadněno elektrickým pohonem.

Obměnou tohoto kruhu byl *rámový* kruh. Na něm se většinou polité nádobí malovalo a dělávaly se na něm nádoby menších rozměrů. Byl menší a lehčí, proto se z dílny mohl vynášet, tudíž se mohlo nádobí tvořit i venku²⁴.

Novokřtělci vyráběli dva druhy hrnčířského zboží, jeden druh určen šlechtě, druhý pro vlastní potřebu bratří, tyto nádoby byly většinou s kazy nebo s méně povedenou glazurou.

5.3. Druhy výrobků

Emil Edgar rozlišuje dvě skupiny nádob. První skupina tvoří pestře malovaná keramika s květinovým dekorem na bílé neprůhledné glazuře. Je zde patrný vliv Itálie, zejména Benátek a jejich smaltovaných mís. Do této skupiny Edgar zahrnuje fragment mísy italské povahy, která byla nalezena ve Chvalnově na Moravě. Do druhé skupiny Edgar řadí baňaté džbány se sníženým hrdlem, mísy a talíře zdobené tulipány a pomněnkami. Tato skupina podle něj vychází ze švýcarské keramiky²⁵.

Růžena Hrbková se s Edgarem shoduje na vlivech z Benátek. Ve své publikaci *Habáni na Moravě* píše, že právě exulanti z Benátek na Moravu přinesli umění fajánse. „Odtud zřejmě pochází typický tvar mís a talířů, vykroužené vyhloubené dno a široký rovný okraj. Tento tvar je znám pod označením *kardinálský klobouček*²⁶.“ Na bílé glazuře jsou naneseny čtyři barvy vysokého žáru. Dekor je jednoduchý s ornamenty nebo rostlinným motivem.

Heřman Landsfeld uvádí konkrétní údaje druhů habánské keramiky. Výrobky rozděljuje na tři období. První období kolem roku 1570, druhé konec 16. století, a třetí od roku 1600 do roku 1622. V prvním období se tedy podle

Landsfelda vyrábělo 45% hrnčířského nádobí, 45% kachlíků jednou pálených i klejtových, a cca 10% fajánsového nádobí, z toho cca 2% fajánsových kachlí. V druhém období to bylo 40% hrnčířského nádobí, 40% kachlí, a 15% fajánsového točeného zboží, a potom cca 5% fajánsových kachlí, z nichž třetina o rozměrech 29,5 X 35 cm a dvě třetiny s rozměry 21 X 21 cm. Ve třetím období jsou údaje následující: 36% hrnců, 36% kachlí, 20% džbánkařského nádobí a 8% fajánsových kachlů²⁷.

5.4. Typologie

Habánské hrnčířství disponuje několika typy nádob. Dají se rozdělit do několika skupin, podle kterých Jiří Pajer zkatalogizoval nálezy keramiky ze Strachotína²⁸.

1.) Talíře

- a) s úzkým podokrajím
- b) se širokým podokrajím

2.) Mísy a misky

- a) s talířovým podokrajím
- b) s vodorovným okrajem
- c) s lištovým okrajem
- d) s kónickým okrajem
- e) s vyloženým okrajem
- f) se zataženým okrajem
- g) mísy hrncovité

3.) Podnosy

- a) s plnými stěnami
- b) se žebrovanými stěnami
- c) s prolamovanými stěnami

- 4.) Šálky**
- 5.) Pokličky**
 - a) se žebrem
 - b) bez žebra

- 6.) Víka**
- 7.) Hrnce a hrnky**
 - a) soudkovité
 - b) kulovité s vyhnutým okrajem
 - c) kulovité s manžetovitým okrajem
 - d) kulovité s kónickým okrajem

- 8.) Džbány a džbánky**
 - a) kulovité s límcovým okrajem
 - b) kulovité s úpravou pro kování
 - c) chladící

- 9.) Konvice a konvičky**
- 10.) Holby a holbičky**
- 11.) Poháry a pohárky**
- 12.) Číše**
- 13.) Soudek**
- 14.) Stolovací doplňky**

5.5. Druhy dekoru

Dekor habánských fajánsí má cílený i účelový smysl. Autor výrobku měl na paměti funkční určení nádoby, které zdůrazňoval jak tvarem nádoby, tak také dekorem. Ten lze rozdělit na dvě základní skupiny: dekor plastický a malovaný.

Dekor plastický se používal spíše u dutého nádobí. Vyznačuje se žebrováním stěn nádob, které vzniklo buď z volné ruky umělce, a to tak, že se žebra vytlačovala ještě do měkké hlíny při vytáčení, nebo pomocí matrice, kdy se jednotlivá žebra z dílčích matic formovala do již zatuhlé nádoby. Kromě žebrování se plastický dekor vyznačuje prolamováním stěn nádob. Tato metoda se užívala zejména u hrnčířských nádob. Jedná se o ruční prořezávání základních zdobných prvků do zatuhlé hlíny, a pro složitější kompozice se opět používaly matrice. Dalším druhem plastického dekoru je reliéfní výzdoba, zhotovovaná z matrice. Reliéf je umístěn na vnější stěně nádoby. Reliéfní výzdobou byly zdobeny nejvíce dezertní misky.

Malovaný dekor se vyskytuje výhradně na bílé polevě, a pouze v zanedbatelném množství na polevě modré²⁹.

Motivy vycházejí z renesanční ornamentiky, ale novokřtělci ornamentiku pojali velice osobitě. Habánská ornamentika se dělí na rostlinnou a geometrickou. Zoomorfní a antropomorfní motivy byly novokřtělcům z náboženského hlediska zakázané. Nicméně v jejich pozdější tvorbě můžeme zoomorfní motivy občas spatřit. Rostlinné motivy bývají většinou stylizované, pouze ojediněle zobrazují skutečnost. Velmi častě zobrazovaným prvkem je rozeta, která se vyskytuje na plochem nádobí, zejména v centru dna talířů a mís. Rozety bývají čtyřlísté až osmilísté.

Rozeta je prvek přejatý z pozdního středověku, tudíž Pajer usuzuje, že novokřtěnská fajáns podléhala více vlivům západoevropským, než italským³⁰.

Mezi geometrické motivy patří např. proplétající se vlnovky, sdružené kruhy atd., ale tyto motivy bývají používány spíše druhotně, aby oddělily primární kompozici od sekundární.

Dalším typem dekoru je písmenkový. Jsou to buď nápisy s mravoučným obsahem, nebo jednotlivá písmena, která většinou vyjadřují zákaznickovy iniciály. K tomuto typu dekoru Pajer řadí i letopočty. V souvislosti s iniciálami zákaznickova jména se objevují i heraldické motivy³¹.

Kompozice je vždy vyvážená. Dělí se na hlavní a vedlejší. Pajer kompozici dělí na průběžnou (pásovou) a středovou (centrální)³². Nejvíce užívanou kompozicí centrálního typu je kompozice florální, u dutého nádobí na čelní straně, u plochého na dně nádoby. Za vedlejší kompozici se pak považují ornamentální nebo florální motivy mimo hlavní kompozici, tj. na bočních stranách nádoby. Již zmíněné písmenkové motivy, letopočty a erby Pajer řadí k doplňkovým dekorům³³.

6. Sušení keramických výrobků

Vytvarované nádoby se před vypálením sušily. Při sušení keramického materiálu dochází k dehydrataci a následnému smrštění výrobku. Aby se zabránilo popraskání hmoty, musí sušení probíhat pozvolna. Celý proces je ovlivněn různými faktory, jako jsou teplota, vlhkost prostředí, tlak, velikost a tvar těles, a také materiál, ze kterého je předmět vyroben.

Voda obsažená ve střepeu odchází ve dvou fázích. V první fázi se jedná o fyzikální proces, kdy ze střepeu odchází volně vázaná voda. Ta se odpařuje zhruba do 300°C. Ve druhé fázi dochází k uvolnění chemicky vázané vody a dochází k ní až při výpalu. Druhá fáze probíhá v rozmezí 300°C - 700°C.³⁴

7. Výpal keramických výrobků

Během výpalu probíhají s rostoucí teplotou další fyzikální změny. V teplotním úseku 300°C - 1040°C dochází ke spalování organických příměsí a uhlíku usazeného ve střepe. Při teplotě 600°C dochází k přeměně krystalické mřížky. Střep již nelze zpětně rozpustit, avšak materiál ještě není plně slinutý. Tato forma střepe je vhodná pro glazování. Keramické výrobky se pálí ve dvou etapách. Po první etapě se předmět vyjme z pece a dekoruje se glazurami. Teplota prvního výpalu by neměla přesáhnout 800°C. Druhý výpal je finální. Se vzrůstající teplotou nabývá střep pevnosti.

Na finálním výpalu záleží nejvíce, jelikož při tomto procesu může lehce dojít ke znehodnocení výrobku. Nádoby se mohou pokroutit, glazury srazit, anebo vytvořit nevzhledné kráterovité útvary způsobené znečištěním glazury či nevhodným výpalem. Výpal keramických výrobků trval 12 hodin i více³⁵.

8. Pece

Takzvané kasselské pece začali na našem území používat právě habáni. Šlo zřejmě o pec velice blízkou či snad shodnou s italskou pecí na majoliku. Jednalo se o typ pece fungující na principu ležatého plamene. Plamen, který podélně probíhal celou pecí, byl schopen rovnoměrnějšího rozložení teplot uvnitř pece, za docílení vyšší teploty. Nejvyššího žaru dosahovala pec těsně za topeništěm, kam se ukládaly teplotně nejodolnější výrobky. Naopak nejnižší teplota bývala u komína³⁶.

9. Jižní Morava - lokality s existencí hrnčířské dílny

Jiří Pajer mezi lokality, kde je s určitostí doložena hrnčířská dílna, řadí Alexovice, Dambořice, Ostrožskou Novou Ves, Podivín, Pouzdřany, Starou Břeclav, Strachotín, Šakvice, Tavíkovice, Trstěnice a Vacenovice³⁷. Karel Černohorský uvádí, že na Moravě byly pouze tři usedlosti, ke kterým patřil i hrnčířský dům. A těmi byly Strachotín od roku 1558, Šakvice od roku 1603 a Dambořice, kde stavení hrnčířů vyhořelo roku 1619. Také zmiňuje Čermákovice a Mutěnice jako možné lokality s hrnčířskou dílnou³⁸. Zatím to ale nebylo nijak prokázáno. Jelikož lokalit je mnoho[1], a z hlediska bakalářské práce nemám takový prostor, abych všechny lokality podrobně popsala, vybrala jsem tři. Strachotín, Vacenovice a Šakvice. Strachotín, jakožto nejvíce prozkoumaná lokalita s největším nálezovým fondem, Vacenovice z toho důvodu, jelikož pan Pajer těmito dvěma obcím přikládá mnohem větší význam, než doposud tolik vyzdvihovanému Podivínu³⁹. Šakvice pak podle Pajera patřily k nejvýznamnějším sídlům v prvním období novokřtěnské kolonizace.

9.1. Strachotín

9.1.1. Obec

Obec Strachotín, německy Tracht, se nachází na jižní Moravě a spadá pod hustopečský okres. V centru obce se nachází obecní úřad, vedle něhož kdysi stála stará obecní hospoda, ze které je dnes poměrně nová restaurace Isis. V jihovýchodním směru od úřadu stojí kostel sv. Oldřicha už ze 13. století, avšak v letech 1575 a 1872 byl přestavován. V síl vede okresní silnice z Hustopečí do Dolních Věstonic.⁴⁰

9.1.2. Písemné prameny

O habánech ve Strachotíně se dozvídáme především z písemných zpráv, jako jsou kroniky obce, domácí prameny, a pak také z poměrně nové publikace Jiřího Pajera, *Novokřtěnské fajánse ze Strachotína*. Z domácích písemných pramenů o novokřtěncích najdeme informace ve *Vlastivědě moravské* se zaměřením na Hustopečský okres. Tím se zabýval Ladislav Hosák. Z cizojazyčné literatury pak v publikaci Antona Riese, *Der Markt in Vergangenheit und Gegenwart*, a také v již zmíněné publikaci Pajera.

9.1.3. Novokřtělci ve Strachotíně

Novokřtělci se ve Strachotíně usídlili kolem roku 1580, respektive podle Pajera roku 1574.⁴¹ Ve článku *Sborníku krajského střediska státní památkové péče* ale tvrdí, že habánský dvůr se zde začal budovat už od roku 1558.⁴² Tento letopočet uvádí i Ladislav Hosák⁴³. Ve všech publikacích týkajících se obce Strachotín, které jsem zmínila, se autoři zabývají budovami novokřtěnské obce. Riess uvádí dům hrnčířů, německy *Hafnerhaus*, který se nacházel vedle kostela⁴⁴. Vedle něj stál dům soukeníků, německy *Tuchmacherhaus*.⁴⁵ Další budovy se orientovaly směrem na východ, a to dům bednářů, německy *Binderhaus*, dům kopáčů, německy *Haweverhaus*, ovčírna, německy *Schaffelhaus*.⁴⁶ Jak Pajer, tak Hosák se s Riessem na stavbách shodují, ovšem až na dům kopáčů. Riess i Hosák tuto budovu nazývají *Habanerhaus*, což podle Pajera je v tomto případě nesprávné označení, jelikož slovo habán se začalo užívat až na Slovensku. Pajer dům kopáčů nazývá *Haweverhaus*.⁴⁷ Poslední stavbou je budova označovaná jako „*brüderisches Haus gegen Wisternitz gelegen*“⁴⁸. Přeložila jsem to jako „bratrský

dům, který se nachází proti Dolním Věstonicím", (Wisternitz je německý název pro Dolní Věstonice).

Hosák uvádí, že roku 1598 byla na strachotínské novokřtěnce uvalena velká daň, kterou ale odmítali zaplatit. Proto je Maxmilián z Dietrichštejna do třinácti neděl a tří dnů vypověděl ze svého panství. Nakonec daň zaplatil sám a novokřtěnce si na svém panství nechal. Dne 29. září 1619 byl habánský dům vypleněn císařskými vojsky. Od roku 1620 se začalo se stavbou nového domu, ale novokřtěnci zde pobýli jen krátce, jelikož za převratu po bitvě na Bílé hoře byli nuceni Moravu opustit⁴⁹. Z novokřtěnských kazatelů, kteří zde zemřeli, Hosák uvádí Burkarta Bämerleho (1567), Bärtla Riedermaiera (1571) a Michala Feldhabera (1587). Z hospodářů pak Wastela Rauscha (1572), Lobsta Lackhorna (1573) a Petra Klempa (1575)⁵⁰.

9.1.4. Archeologický výzkum

Strachotín představuje lokalitu, která byla nejdůkladněji prozkoumána. Důležitost centra vyniká především pro začátky novokřtěnských fajánsí v 90. letech 16. století. Archeologickým výzkumem obce Strachotín se dopodrobna zabýval archeolog Jiří Pajer, proto budu výhradně čerpat z jeho literatury a příspěvků.

První hmotné památky byly objeveny až v letech 1979 a 1980, kdy se započalo s výstavbou další fáze novomlýnské přehrady. Byly zde objeveny dvě lokality, z nichž jedna byla zřejmě dílnou hrnčířského domu a druhá skládkou odpadu keramické výroby⁵¹.

Pajer v předběžném zhodnocení výzkumu keramického střediska ve Strachotíně z roku 1989 udává dvě naleziště. První naleziště, dům hrnčířů, se nacházelo vedle kostela, ale při úpravách vozovky v roce 1980 bylo bohužel téměř

zničeno. Podle toho, co se zachovalo, Pajer uvádí, že dům měl „hliněnou podlahu a nabíjené stěny, které byly z vnitřní strany obíleny žlutou hlínkou. Délka jediné dochované obvodové zdi (západní, zřejmě příčné) byla 12 metrů. Na podlaze dílny ležela 30-40 cm silná vrstva spáleniště se zbytky mazanice, uhlíků a četnými keramickými nálezy. Zánik dílny je možno na základě nálezové situace spojovat zřejmě s datem 6. srpna 1619, kdy byl dvůr vypálen.“ Co se týče keramického nálezového materiálu, našly se zde celé hliněné nádoby i zlomky keramiky⁵².

Druhá lokalita se nacházela 120 metrů jižním směrem od první. Jak už jsem zmínila, jednalo se o skládku odpadního materiálu keramické dílny. Výzkum této lokality se prováděl v letech 1979, 1980 a 1981. Nalezený materiál lze rozdělit na fajáns, hrnčinu, kachle, a ostatní artefakty⁵³.

V novější publikaci Pajera *Novokřtěnské fajánse ze Strachotína* z roku 2001 udává lokality tři. První lokalita, kterou Pajer značí jako lokalitu 1A, se shoduje s lokalitou předběžného výzkumu. V lokalitě 1A se nacházela vypalovací pec. První lokalitu dále rozšiřuje o lokalitu 1B a 1C. Lokalita 1B byla objevena v březnu 1982 při hloubení rýhy pro telefonní kabel. Tato lokalita byla vzdálena asi dvacet metrů od lokality 1A. V hloubce cca půl metru byly nalezeny zbytky cihlových základů se zlomky keramiky, ale bez přítomnosti fajánsí. Pajer se domnívá, že se jedná o starší sídelní objekt zřejmě už z počátku osídlení, jelikož tehdy novokřtěnci fajáns nevyráběli. Lokalita 1C byla objevena roku 1982 a od lokality 1A je vzdálená cca 8 metrů. Existence pece se zde nepotvrdila, bylo tu nalezeno jen velké množství střepů, opět nefajánsových⁵⁴.

Druhá lokalita byla také objevena roku 1982, a to při sondování mladohradištního pohřebiště. „Objekt měl obdélníkový půdorys o stranách 180x240 cm se záměrně zaoblenými rohy, na kolmých stěnách se zachovaly stopy po hloubícím nástroji. V jižní části navazovala na objekt úzká šachta se čtvercovým profilem o rozměrech 30x30 cm, směřující pod objekt⁵⁵.“ V horní vrstvě se zachovalo největší procento keramiky, hrnčířského nádobí, fajánsí a kachlů. Spodní vrstva také obsahovala keramické nálezy, ale v menším množství. Pajer tento objekt interpretuje jako zásobárnu hlíny, která mohla sloužit dětem jako místo na hraní. V lokalitě 2 se nenacházela vypalovací pec⁵⁶.

9.2. Vacenovice

9.2.1. Obec

Obec se nachází mezi Kyjovem a Hodonínem. Národopisně patří obec ke kyjovskému Dolňácku. Nejstarší písemné zprávy jsou z roku 1228, kdy král Přemysl Otakar I. Daroval klášteru velehradskému 53 vesnic, mezi nimi i Vacenovice. Od začátku 16. století až do 20. století patřily Vacenovice k milotickému panství⁵⁷.

9.2.2. Novokřtění ve Vacenovicích

Vacenovice nepatří mezi nejstarší lokality novokřtěneckého osídlení. První zmínka o Vacenovicích spadá do roku 1571, kdy zde zemřeli dva představení obce⁵⁸. Pajer zde předpokládá až 400 obyvatel.

U Vacenovic je zjištěn první přímý doklad o produkci dílny pro konkrétního objednavatele. Vacenovičtí novokřtění udržovali dobré vztahy se strážnickými Žerotíny. Dodávky nádobí z vacenovické dílny byly vyřizovány asi během

delšího časového období a snad mohly být součástí uzavíraných nájemních smluv⁵⁹. Život habánů ve Vacenovicích ukončil počátkem 17. století vpád Bočkajovských vojsk.

9.2.3. Archeologický výzkum

Novokřtěnecké sídlo se nacházelo, jak identifikoval Landsfeld, pod tvrzí. Při zjišťovacích výkopech, podnikaných ještě během okupace a v poválečných letech, se Landsfeldovi podařilo prozkoumat část střepniště s odpadem keramické dílny. V 50. letech 20. století zahrnuje výzkum novokřtěneckých fajánsí do své náplně Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně, respektive Alena Kudělková a Milena Zeminová. Při výběru vhodné archeologické lokality se opíraly o Landsfeldovy vykopávky a rozhodly se pro Vacenovice. Jejich výzkum trval tři roky, a byl zahájen na podzim roku 1956 povrchovým průzkumem na parcelách domů č. 43-46, 244 a 245, o nichž se předpokládalo, že leží v areálu někdejšího sídla novokřtěnců. Bylo provedeno 9 sond a v roce 1958 dalších deset, celkem tedy 19 sond. Z hodnocení nálezové situace je zřejmé, že většina sond zachytila okraj střepniště s výpadkem keramické dílny, jak se to podařilo i Landsfeldovi. Nejplodnější byly sondy č. 9 a č. 12, které zaznamenaly větší kumulaci střepů, mezi nimiž se nacházely rovněž pozoruhodné doklady fajánsí⁶⁰.

Nejvíce početným nálezovým materiálem jsou hrncířské výrobky. Lze zde rozlišit dvě skupiny, a to výrobky pro vnitřní potřebu komunity a zboží pro cizí spotřebitelské prostředí. První skupinu tvoří nádoby z hrubozrnné hlíny s ostřivem, které jsou režné nebo mají uvnitř řídkou transparentní polevu. Nejčastěji se jedná o hrnce s pokličkami a trojnohé pánve. Do druhé skupiny náleží

nádobí, které sloužilo ke stolování ve společných jídelnách. Jsou to malé jídelní misky, hrnky a džbány, pak také velké džbány a mísy. Stejně typy a tvary se nachází i ve zboží pro cizí spotřebitelské prostředí. Duté tvary nádob mají vně na bílém engobovém nástřepí různobarevnou polevu, nejčastěji zelenou, manganovou nebo žlutou, ploché nádobí nese mechanický engobový dekor nebo malbu, provedenou bílou linkou na režném střepu⁶¹.

Kamnářské výrobky stojí, co se do početnosti nálezového materiálu týče, hned za hrnčířskými výrobky. Zlomky fajánsového nádobí tvoří nejmenší procento nálezového fondu. Jsou to povětšinou jedenkrát vypálené polotovary, tak značný výskyt polotovarů není v jiných výrobních obvyklý. Pajer při srovnání tohoto fondu s fondem ze Strachotína ale nezjišťuje u vacenovické produkce nic neobvyklého⁶².

Při hodnocení morfologické stránky vacenovických fajánsů lze konstatovat tvarovou dokonalost nádobí, ostatně která je pro novokřtěneckou produkci příznačná. Všechny komponenty nádob sdružuje jednotný morfologický řád. Právě tento závazný morfologický řád, pevně zakotvený ve výrobní tradici, určoval novokřtěneckým výrobcům přesnou tvarovou náplň jednotlivých typů nádobí. V tomto aspektu lze spatřovat odraz centrálního řízení novokřtěnecké obce a výrobní jednodolitost, kterou občas naruší neobvyklý tvar, zhotovený nejspíš na přání zákazníka.

Většina fajánsových exemplářů je opatřena oboustrannou polevou, kromě převažující bílé se vyskytují odstíny čtyř základních barev: sytě modrá kobaltová, tmavomodrá a světle modrá, tmavozelená a světlá měděnkově zelená, žlutá a žlutozelená, tmavá a světlá manganová. Polevy jsou vesměs kvalitní a dobře splývají s podkladem. Tento základní a v praxi mnohdy obtížně zvládnutelný technologický problém, založený na přilnavosti režného

střepu s polevou, byl úspěšně vyřešen hned v počátcích výroby fajánsí a patřil mezi četná výrobní tajemství, která si novokřtění pečlivě střežili. Předpokládá se zároveň i stabilní nebo málo proměnlivé složení výrobního materiálu, jinak by se muselo složení polev stále upravovat a prověřovat novými zkouškami⁶³.

9.3. Šakvice

9.3.1. Obec

Obec Šakvice, původně Cziczowicze a německy Schakwitz se nachází na jižní Moravě a spadá pod hustopečský okres. Obec se rozkládá na levém břehu Dyje naproti Dívčím hradům.

Čičovice, jak se obec původně nazývala, byly založeny před příchodem templářů a také před německou kolonizací Moravy. V 16. století se staly částí pavlovského panství⁶⁴.

9.3.2. Novokřtění v Šakvicích

Ladislav Hosák tvrdí, že první zmínka o habánech v Šakvicích je z roku 1530, kdy byl Kašpar Brajtmichl na schůzi novokřtěnců zvolen hospodářem, a roku 1550 se uvádí mezi nejstaršími kazateli obce. Jejich vlastní usazení Hosák datuje rokem 1533, kdy sem novokřtění byli přivedeni z Hustopečí Jakubem Huterem. Roku 1535 za prvního pronásledování však byli vypuzeni a než se znovu vrátili do Šakvic, usídlili se u Strachotína. Perzekutoři marně hledali Jakuba Hutera, který už tou dobou byl v Tyrolích a za svého nástupce zvolil Jana Amona. V letech 1541 – 1548 se udála druhá persekuce⁶⁵. Pajer naopak tvrdí, že se habáni v Šakvicích poprvé připomínají až v roce 1534⁶⁶.

V Šakvicích stály tři stavby, na čemž se Hosák s Pajerem shodli i v letopočtech: od roku 1589 *Schufterhaus* - dům obuvníků, od roku 1603 *Hafnerhaus* - dům hrnčířů a od roku 1616 *Zifchlerhaus* - dům stolařů⁶⁷. Šakvice lze označit za sídlo, v němž mohlo žít až 400 novokřtěnců. Ze skutečnosti hrnčířského domu Pajer uvažuje o přítomnosti keramické výroby. Zdejší sídlo novokřtěnců mělo být umístěno v tzv. toufarském domě č. 7, který ležel v sousedství bývalého panského dvora a dnes je rozdělen na dvě části, č. 7 a č. 230. Archeologické sondáže zde doposud prováděny nebyly⁶⁸. Roku 1622 po bělohorské bitvě odešli novokřtěnci do Uher. Z novokřtěnských hospodářů, kteří zde zemřeli, Hosák uvádí Leonharta Rotha (1541), Jana Haana (1608), Barta Mayera (1610), Křistana Manga (1612), Karla Gollera (1616), Bastla Gilga (1620) a Tomana Hasla (1622). Z kazatelů pak již zmíněného Jana Amona (1542), Hanuše Gentnera (1548), Pavla Glocka (1585) a Ambrože Reše, který byl mimo jiné i pisatelem novokřtěnské kroniky. Zemřel roku 1592⁶⁹.

10. Severní Morava

Mým úkolem je prokázat či zamítnout existenci novokřtěnců na území severní Moravy. Prvním krokem, který jsem učinila, bylo pátrání v písemných pramenech. Jelikož literatura zaměřená výhradně na habány v těchto místech neexistuje, zaměřila jsem se i na místopisy severní Moravy. Objevila jsem jedinou zmínku, a to ve *Vlastivědě moravské*. Viktor Pinkava zde píše: „*Za pánů ze Sovince na panství se zdržovali novokřtěnci, poněvadž v Loučce naproti faře stával kdysi Bratrský dvůr...*“ Pinkava se dále zmiňuje, že podle ústního podání se toufaři vyskytovali i v Brunzejfě⁷⁰. Současný název pro Brunzejf je Ryžoviště. Na doporučení pana Bláhy jsem se do Ryžoviště vydala na svou první prospekci s cílem najít keramické střepy. Vydala

jsem se po směru proudu, zkoumaný úsek měřil cca 300 metrů. Nalezené předměty jsem zkonzultovala s panem Bláhou, který dva z nich identifikoval k 16. století, a jeden k 17. století. Jelikož se ale na střepích nezachovala glazura, nelze určit, zda jsou habánské.

Co se týče obce Dlouhé Loučky, kontaktovala jsem starostu L. Koláčka, který mi doporučil obrátit se na Mgr. Pavla Richtra, kronikáře Dlouhé Loučky. Když jsem tak učinila, pan Richtr na otázku, zda o novokřtěncích v Dlouhé Loučce nemá nějaké informace, mi odpověděl, pro mě neuspokojivě, že v těchto místech habáni nikdy nebyli. Neposkytl mi ani žádný další kontakt, s tím, že o této problematice tam opravdu nikdo nic neví.

Dále jsem kontaktovala muzea, archeology z pobočky České archeologické společnosti pro region severní Moravy a Slezska, a pak archeology a osoby, na které jsem dostala kontakt. Odpovědi, které jsem dostala, nebyly povzbudivé, a byly víceméně negativního charakteru.

PhDr. Alena Kalinová, kurátorka sbírky lidové keramiky v Etnografickém ústavu moravského zemského muzea, mi dala na vědomí, že zadání práce svědčí o mé malé znalosti této problematiky, jelikož habáni na severní Moravě vůbec nepůsobili.

Dalibor Kolbinger, předseda pobočky České archeologické společnosti pro severní Moravu a Slezsko mi doporučil obrátit se na pana Mgr. Jiřího Karla, odborníka na archeologii Rýmařovska. Musím říci, že pan Jiří Karel mi opravdu velmi pomohl. Přeposlal mi úryvek z práce, kterou připravuje spolu s Vladimírem Gošem, a to *Rýmařovské nálezy gotických a renesančních kachlů*. Kachle jsou ze zámku Janovice u Rýmařova. Zmiňuje dva případy[2,3], u kterých je možno konstatovat vmačkávání zdobné vyhřívací stěny do formy přes poměrně hrubé plátno, jež zanechalo

markantní stopu, tj. způsob, který se uvádí u habánské keramiky. I přes zásadní odsudek některých českých regionálních archeologů, např. Václava Spurného, přítomnost novokřtěnských dílen v této lokalitě zcela nevylučuje.

Oba fragmenty jsou tvrdě oxidačně vypáleny z dobře plavené hlíny s velmi jemným ostřivem s obsahem drobných úlomků muskovitu, v druhém případě s jeho vysokým množstvím. Materiál je vně, uvnitř i na lomu cihlově červené barvy a povrch je jemně drsný. Spodina vyhřívací stěny druhého ze zlomků nese zřetelný otisk hrubého plátna. U obou torz lze konstatovat kompaktní hmotu. Zlomek prvního kachle je silný 0,45 - 0,7 cm, druhý, ačkoli se jedná zhruba o stejnou část výrobku, podstatně silnější od 0,9 - 1,1 cm a na rozdíl od prvního je značně očazený. Komora je dolů dovnitř kónická. V obou případech se jedná o zlomky středních částí vyhřívací stěny řadových komorových kachlů, které obvykle zdobí ve dvou dílech dvě nahoře oblé klenuté půlválcové niky v jemných rámech a ve cviklech nahoře doplněné dvěma kruhovými perlami. V tomto případě se jedná o pravidelný horní oblouk niky rámované či zvýrazněné úzkým orámováním, které jsou typickými prvky dobové architektury.

Dodává, že se nedomnívá, že by se jednalo přímo o habánské kachle, jen upozorňuje na použití plátna při vtlačování hliněného těsta do formy, což bývá někdy pokládáno za techniku habánů, to ovšem nemusí vůbec znamenat jejich provenienci, ale spíše jen použití obdobné techniky. Mohlo se také podle Karla jednat o otlačky habánských kachlů - napodobování kachlů, tj. vytváření matric z hotových výrobků. Žádná autorská práva tehdy neexistovala, proč si tedy neulehčit práci a vydělat na módním zboží.

V katalogu *Renesanční Olomouc v archeologických nálezech: Sklo, slavnostní keramika a kachle* se ve článku *Slavnostní keramika* Josef Bláha a Hedvika Sedláčková zmiňují o produktech, které mají jistou podobnost s habánskými. Konkrétně to jsou fragment misky z Kozí ulice v Olomouci, která představuje nejstarší datovaný keramický výrobek v českých zemích, a to s letopočtem 1568. Poté nádobí s hnědým nástřepím, a to mísa s jelenem z Hrnčířské ulice. Mísa z objektu 79/95 v Pavelčákově ulici, džbán z Hrnčířské ulice a drobná miska z Michalské ulice, objektu 1/81, nesou motiv ptáčků, podle Sedláčkové v natolik obdobném provedení, že není vyloučen původ v jedné dílně - snad v Podivíně, kam dle určení Pajera prokazatelně patří miska posledně jmenovaná.

Podivín představoval jedno z nejstarších sídel, která vznikala po prvním vypovězení novokřtěnců ze země roku 1535. Nejstarší zpráva pochází z roku 1536. V roce 1557 byl zde založen dvůr - *Grosshaushaben*, který se rozkládal na vyvýšené ostrožně. Podivín patřil k největším novokřtěnským sídlům, u nichž lze počítat s množstvím až 600 obyvatel. Výrobu fajánsí v Podivíně dokládá řád pro keramické dílny, který v roce 1612 schválila a předčítala všem představeným rada starších. Pátrání po hmotných dokladech fajánsí v Podivíně má dlouhou tradici. V letech 1891 a 1892 provedl archeolog J. Hladík sondáže v trati Habánice a získal odsud zlomky keramiky, také fajánsí. V roce 1929 zde prováděl průzkum i K. Černoohorský, který rovněž získal pouze zlomky. V letech 1942 a 1943 německé vedení Moravského zemského muzea provedlo opět sondáže, avšak materiál z těchto průzkumů se bohužel nedochoval. V období okupace a krátce po roce 1945 v Habánicích kopal i Landsfeld. V letech 1982 a 1983 v Habánicích dělal průzkum Pajer. Vyhodnotil, že se jedná o rozsáhlou skládku odpadu, který sem byl dovážen z přilehlého novokřtěneckého

dvora. V květnu roku 1984 zde byla provedena sondáž. Byly objeveny vrstvy spáleniště, které obsahovaly zlomky keramiky, železné předměty a roztavené sklo. Fajánse se nenašly. Dosavadní literatura vytvořila o Podivíně neopodstatněnou představu, že se jednalo o jedno z nejdůležitějších center s výrobou novokřtěnských fajánsí. Pajer přikládá mnohem větší význam Strachotínu a Vacenovicím⁷¹. Kromě mála výjimek se z uvedených výzkumů v Podivíně dodnes nedochoval žádný dokladový materiál, který by byl použitelný pro další rozbory, a který by bylo možné detailně zkoumat.

Když jsem na toto téma hovořila s panem Pajerem, možnost, že by keramika nalezená v Olomouci měla jakoukoli spojitost s novokřtěnci, i s podivínskou dílnou, razantně zamítl. Dekor ptáčků ani jelínků se prý vůbec nedá přirovnat k nálezům z Podivína. Keramika Olomouce a Podivína nelze ani pro nedostatečné množství zachovaného podivínského materiálu pořádně porovnat. I když v katalogu Hedvika Sedláčková píše, že není vyloučen původ z jedné dílny, Pajer keramiku nalezenou v Olomouci prohlásil za čistě domácí provenienci. Na radu pana Bláhy jsem se tedy pokusila analyzovat dekor keramiky z Olomouce a následně ji srovnat s keramikou habánskou, ale pouze s těmi výrobky, jež lze vidět v muzeích a hradech České republiky, a z nichž jsem sestavila katalog, který je uveden v závěru mé práce.

11. Tabulky

Vytvořila jsem tabulky, které jsem rozdělila podle motivů. V tabulce č. 1 se zabývám motivem granátového jablka, v tabulce č. 2 motivem ptáčka, v tabulce č. 3 motivem jelena a v tabulce č. 4 motivem rozety. Tyto motivy jsou v každé tabulce, pro kterou jsou specifické, znázorněny červeně. Tabulku č. 1 a č. 2 jsem porovnávala s habánskými výrobky v tabulkách 1.1 a 2.2, které disponují stejnými motivy. V již zmíněných tabulkách č. 1, č. 1.1 a č. 2, č. 2.2 jsou žlutě znázorněny motivy, které mají jisté analogie s keramikou novokřtěnců.

Tabulka 1: Motiv granátového jablka

ČÍSLO	DRUH	HLAVNÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV
03.1- 9.	Mísa	Čtyřlístý květ	4 girlandy se 4mi granátovými jablky	5 girland s abstraktními motivy s mřížkováním, srdíčkový motiv
09.1- 4.	Mísa	Pás granátových jablek	Rostlinné úponky	Mřížkování
13.2- 19.	Mísa	Rozeta	Girlandy se 7mi dvojicemi granátových jablek	Mřížkování
13.2- 20.	Mísa	Kytice s granátovými jablky	4 Girlandy se stylizovanými květy	4 girlandy s abstraktními motivy s mřížkováním
13.2- 24.	Mísa	8mi ramenná hvězdice s granátovými jablky	krokvice	
16.1- 16-	Hrniec	Granátová jablka	Rostlinné úponky	Řetízkování
14.1- 3.	Šál	Nápis s křížem srdcem	IHS a 4 granátová jablka	Hrozny, srdíčka, mřížkování

Tabulka 1.1: Habánská keramika

ČÍSLO	MÍSTO NÁLEZU	DRUH	HLAVNÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV
1a	Strážn ice, Panská ulice	Mísa	Ptáček připomínající holuba	4 girlandy se 4mi dvojicemi granátových jablek	4 girlandy s abstraktními motivy s mřížkováním
2a	Strach otín	Mísa	Nelze určit	8 girland s granátovými jablky	Šikmé linky

Srovnání

Motiv granátového jablka se vyskytuje u dvou habánských předmětů, respektive mís. Tento motiv granátového jablka s girlandami je obdobný motivu u třech mís nalezených v Olomouci. Co se týče těchto již zmíněných habánských předmětů, na obou mísách se vyskytuje 8 girland, za to u mís nalezených v Olomouci, mísa č. 03.1-9.[4] disponuje devíti girlandami, mísa č. 13.2-19.[5] sedmi a mísa č. 13.2-20.[6] osmi girlandami. Granátová jablka u mísy č. 13.2-19.[5] a mísy 1a[7] jsou téměř shodná. U mís č. 03.1-9.[4] a č. 13.2-20.[6] jsou znázorněny abstraktní motivy s mřížkováním shodným s motivem na míse nalezené ve Strážnici. Dle mého názoru nelze tyto analogie podceňovat, tudíž buď jde o export, nebo habáni na území Olomoucka opravdu tvořili.

Tabulka 2: Motiv ptáčka

ČÍSLO	DRUH	HLAVNÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV
07.1- 6.	Džbán	Girlandy se dvěma ptáčky	Poupata	Mřížkování, geometrizující motivy
12.1- 12.	Miska	Ptáček v trojité kružnici	Srdíčka, čtyřlístky	
13.2- 21.	Mísa	Ptáček v kruhu a ve vlnovce	Střídající se dvojice ryb křížem, s rybou	Šrafované pruhy, šikmé linky
13.2- 22.	Mísa	Pták připomínající holuba v trojitém kruhu	4 girlandy se stylizovanými květy	4 girlandy s abstraktními motivy s mřížkováním, šikmé linky
15.2- 2.	Mísa	Rozeta v kruhu se svislými linkami a listy	Ptáčci střídající se s rozvilinami tulipánů a listy	

Tabulka 2.2: Habánská keramika

ČÍSLO	MÍSTO NÁLEZU	DRUH	HLAVNÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV
1a	Strážnice Panská ulice	Mísa	Ptáček připomínající holuba v dvojitém kruhu	4 girlandy se čtyřmi dvojicemi granátových jablek	4 girlandy s abstrak- tními motivy s mřížko- váním
3a	Strachov- tín	Mísa	Ptáček ve dvojitém kruhu s šikmými linkami	4 ptáčci střídající se se 4mi kytkami	Šikmé linky

Srovnání

Motiv ptáka připomínajícího holuba u mís č. 13.2-22.[8] a 1a[7] je téměř totožný. Stejně tak u těchto dvou mís girlandy s abstraktními motivy. Centrální ptáček ze Strachotína u mísy č. 3a[9] zarámován ve dvojitém kruhu s šikmými linkami se rovněž podobá ptáčkovi i zarámování míse č. 13.2-22.[8] Vedlejší motiv s ptáčky u mísy 3a je obdobný vedlejšímu motivu s ptáčky na míse 15.2-2.[10]

Tabulka 3: Motiv jelena

ČÍSLO	DRUH	HLAVNÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV
05.1-3.	Talířová mísa	Jelen ve skoku	Stylizované jehličnaté stromky	Tulipány, sluníčka
07.1-9.	Mísa	Jelen ve skoku zarámovaný v kruhu	Střídavě květy a linky	Linky po stranách mají střídavě trojúhelníky a poupata
08.1-1.	Talíř	Jelen s letopočtem 1568	Střídavě srdíčka rozetkami	s

Tabulka 4: Motiv rozety

ČÍSLO	DRUH	HLAVNÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV	VEDLEJŠÍ MOTIV
05.1- 4.	Mísa	Rozeta se čtyřmi okvětními plátky a listy	8 stylizovaných květů s listy	
13.2- 17.	Košík	2 pásky prolamovaných rozet	Spirály	
13.2- 19.	Mísa	Rozeta zarámovaná soustřednými kruhy	Girlandy s dvojicemi granátových jablek	Mřížkování
15.2- 2.	Mísa	Rozeta zarámovaná v kruhu se svislými linkami a listy	Střídavě ptáčky s rozvilinami tulipánů a listy	
16.1- 19.	Mísa	Rozeta zarámovaná soustřednými kruhy	Geometrické a rostlinné vzory	

12. Ikonografická analýza nálezového fondu z Olomouce

Uvedená čísla předmětů jsou přejaty z katalogu *Renesanční Olomouc v Archeologických nálezech: Sklo, slavnostní keramika a kachle, Archeologické výzkumy Památkového ústavu v Olomouci 1973 - 1996*. Všechny tyto předměty mají uvedeno místo nálezů střední nebo severní Morava, až na dva, a tj. 12.1-12. a 13.2-17., které, jak již jsem zmínila výše, byly paní Slavičkovou řazeny na jižní Moravu k habánské keramice. Pan Pajer za habánský výrobek považuje pouze prolamovaný košík, veden v katalogu pod číslem 13.2-17.

Nejvíce opakujícím se motivem jsou granátová jablka, která jsou četně zastoupena i v keramice novokřtěnců. Tato granátová jablka bývají víceméně totožná. Často jsou vyobrazení také ptáčci, rovněž s jistými analogiemi u habánské produkce. Motiv jelena je zastoupen již méně, a u novokřtěnských výrobků se nevyskytuje, nebo jsem na něj při sestavování katalogu nenarazila.

U ikonografické analýzy jsem objevila často se zobrazující atribut Pěti smyslů. Tento atribut mají květiny, jelen a ptáček. Jedná se o Čich, Sluch a Hmat.

Co se týče číselné symboliky, převládají motivy zobrazované v počtu osmi a čtyř. Obě tato čísla se vztahují k Božímu jménu JHVH.

03.1-9. Mísa

- rozměry:

průměr okraje: 25,4cm, výška: 6,5cm, průměr dna: 10,4cm

- konec 16. - 1. polovina 17. století

Květiny jsou všeobecně atributem personifikovaného jara. Jsou také atributem Čichu, jednoho z Pěti smyslů⁷². Granátové jablko symbolizuje vzkříšení, podle jeho spojování s Proserpinou, jež se každé jaro navracela, aby obrodila zemi. Množství semen obsažených v jeho slupce, je učinilo rovněž symbolem jednoty mnohých pod jednou autoritou (buď církve, nebo světského vladaře) a čistoty⁷³. Hlavním motivem je čtyřlístá květina. Číslo čtyři v ikonografii symbolizuje boží jméno JHVH, čtyři živly, život od narození, mládí, přes dospělost až ke stáří. Barvou čtyřky je zelená⁷⁴.

05.1-3. Talířová mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 28,5cm, výška: 5,5cm, průměr dna: 15cm

- 2. polovina 17. století

Jelen pro svou známou hbitost a bystré smysly je atributem Sluchu, jednoho z Pěti smyslů, a Obezřetnosti⁷⁵. Strom byl prvotními národy uctíván jako strom obývaný bohem. V katalogu se píše, že jde o jehličnatý strom, ale mohlo by zde jít i o dub, což by v křesťanském umění značilo obrácení pohanů na víru⁷⁶.

05.1-4. Mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 29cm, výška 7,3cm, průměr dna: 12,5cm

1. polovina 17. století

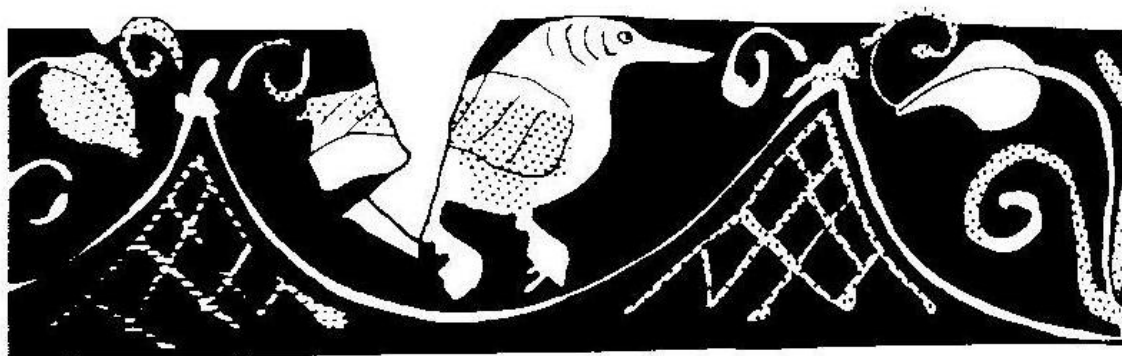
Růže v renesanci byla přirovnávána k Venuši pro její krásu a vůni, a píchání jejich trnů bylo srovnáváno s ranami lásky. V křesťanství je růže spojována s Pannou Marií. Opět se zde objevují florální motivy jako personifikace jara, či atribut Čichu⁷⁷. Růže je čtyřlístá. Toto číslo, jak již zde bylo uvedeno, symbolizuje boží jméno JHWH, čtyři živly, život od narození, mládí, přes dospělost až ke stáří. Čtyřka je také symbolem zelené barvy⁷⁸.

07.1-6. Džbán

- rozměry:

Výška: 24cm, průměr okraje: 7,4cm, průměr dna: 9cm

- 2. polovina 16. století

Pták symbolizuje vzduch, jeden ze Čtyř živlů, je atributem Hmatu, jednoho z Pěti smyslů⁷⁹. Vladimír Denkstein uvádí, že původní význam motivu ptáčka vyplývá z apokryfního příběhu o rozeslání dvanácti, zázračně chlapcem Ježíšem, oživených ptáčků do světa jako hlasatelů evangelia. Je zcela bez pochyb, že ve dvanácti ptáčcích je skryto dvanáct apoštolů. Poselství, které roznášejí po světě, jim ve scéně Seslání ukládá třetí božská osoba Duch svatý, který se zjevuje v podobě holubice⁸⁰.

07.1-9. Mísa

- rozměry:

Průměr okraje 33,6cm, výška: 7,9cm, průměr dna: 13,7cm

- 2. polovina 16. století

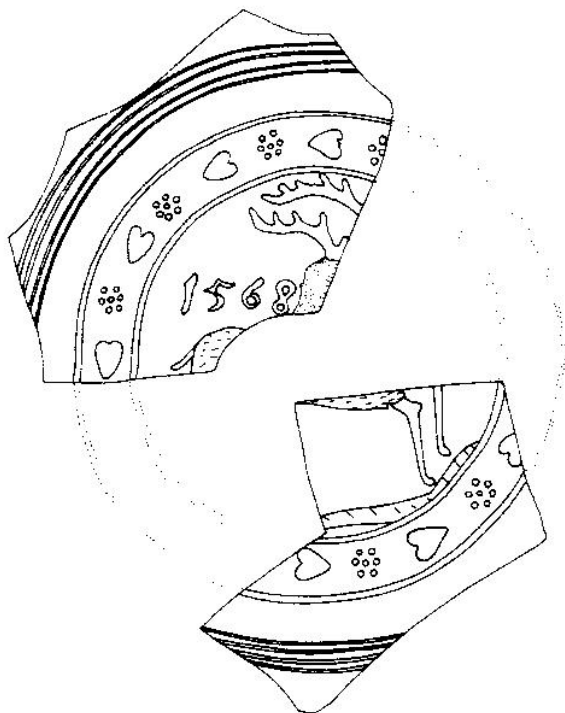
Opět se zde objevuje symbol jelena, a jak už zde bylo řečeno, jelen je atributem Sluchu a Obezřetnosti. Jelen je zarámovaný v kruhu⁸¹. Kruh byl v renesanci považován za dokonalý tvar, vyhovující renesančnímu pojetí Boha. V renesanci sloužil kruh jako základna při projektování chrámů. Trojúhelníky mohou symbolizovat Nejsvětější trojici, také atribut jednoho ze Sedmera svobodných umění, Melancholii a jednoho ze Čtyř temperamentů, Spravedlnost⁸². Pak se tu objevují květiny jako personifikace jara a Čichu.

08.1-1. Talíř

- rozměry:

Průměr dna: 10,6cm

- rok 1568

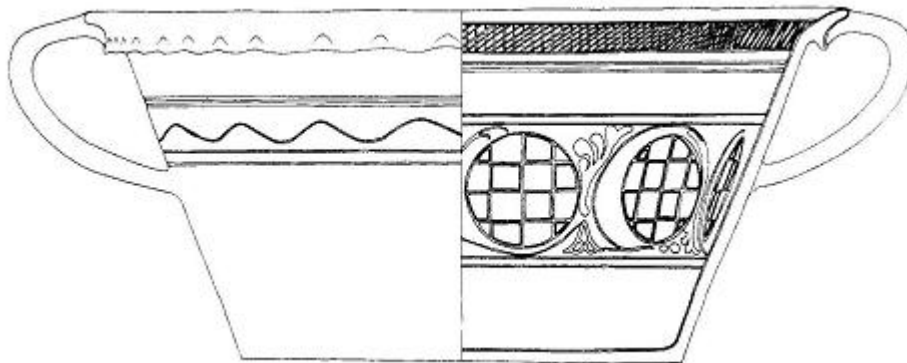
Jelen jako atribut Sluchu a Obezřetnosti⁸³, s letopočtem 1568. Motiv srdce symbolizuje lásku v posvátné i světské souvislosti.

09.1-4. Hluboká mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 34cm, výška: 16cm, průměr dna: 19,5cm

- 1. polovina 17. století

Granátová jablka jako symbol vzkříšení, jednoty a čistoty⁸⁴.

12.1-12. Miska

- rozměry:

Průměr okraje: 14,8cm, výška: 3cm, průměr dna: 6,2cm

- konec 16. - počátek 17. století

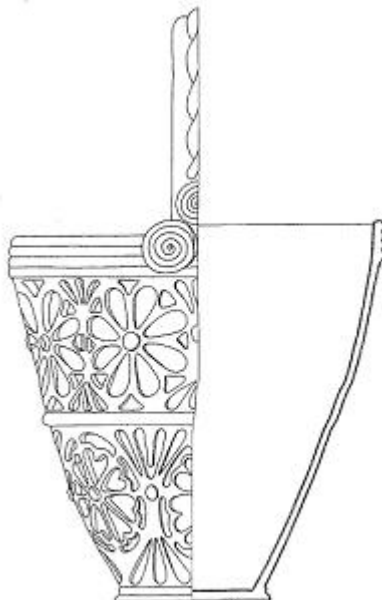
Pták jako symbol vzduchu a atribut Hmatu, zarámován v trojité kružnici⁸⁵. Číslo tři podle Hynka Rulíška symbolizuje Nejsvětější Trojici Boží, dokonalost, plnost. Trojka je také symbolem lilie, i když v tomto případě se zde lilie nevyskytuje⁸⁶. Srdíčka jako symboly lásky střídající se se čtyřlístky symbolizující štěstí.

13.2-17. Košík s prolamovanými stěnami

- rozměry:

Výška: 19cm, průměr okraje: 20cm, průměr dna: 8cm

- konec 16. - počátek 17. století

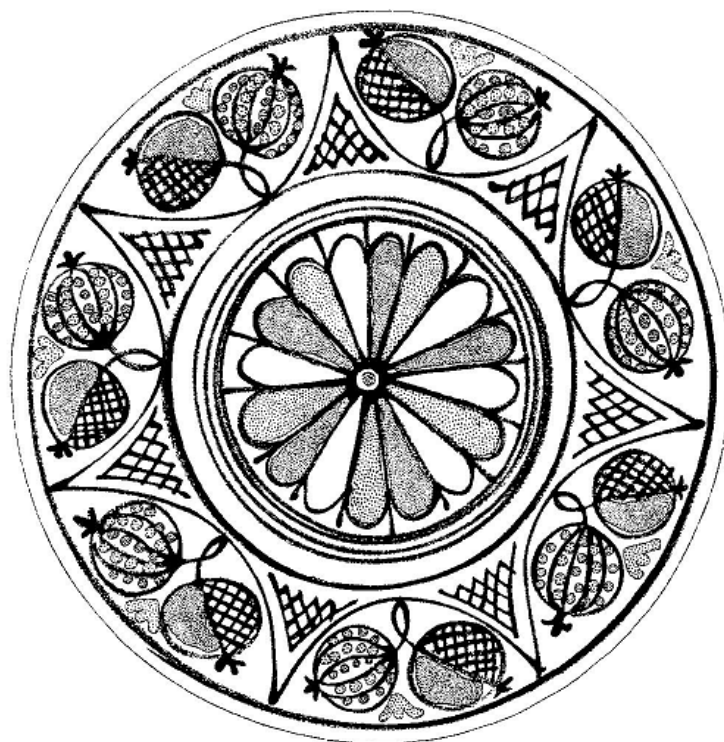
Květiny personifikující jaro, a atribut Čichu⁸⁷. Ve vrchní části spirály, které symbolizují nekonečno, nesmrtelnost, zmrtvýchvstání, duši, kontemplaci, pohled do vlastního nitra, tajemství, život, rozvoj, pohyb, čas, pohyb kosmických sil, vztah mezi jednotou a mnohostí, vír, vodu, vzduch, vítr, růst a slábnutí⁸⁸.

13.2-19. Miska

- rozměry:

Průměr okraje: 30,5cm, výška: 6,7cm, průměr dna: 13,5cm

- konec 16. - počátek 17. století

Šestnáctilistá rozeta zarámovaná v trojitém kruhu. Rozeta je symbolem Panny Marie. Ne náhodou se také modlitební pomůcke říká růženec. Trny a červené květy byly pro tuto atribuci rozhodující. Osm dvojic granátových jablek jako symboly vzkříšení, jednoty a čistoty⁸⁹. V girlandě. Číslo osm v ikonografii značí číselnou hodnotu Božího jména JHVH, znovuzrození a rovnováhu. Granátová jablka jsou sdružená ve dvojicích. Dvojka symbolizuje počátek, Ježíše Krista (Boha a člověka), den a noc, rozmanitost. Barva dvojky je oranžová⁹⁰.

13.2-20. Talířová mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 31,5cm, výška: 5cm, průměr dna: 14,5cm

- konec 16. - počátek 17. století

Kytice skládající se ze tří granátových jablek, jako symbol vzkříšení, jednoty a čistoty. Trojka jako Nejsvětější Trojice Boží, dokonalost, plnost, symbol lilie. Kytice je zarámována v šesti kruzích. Číslo šest symbolizuje božství, dny stvoření světa, skutky milosrdenství, součet prvních tří čísel $1+2+3=6$, pokoj, stálost, lidské tělo, nedokonalost (půlka dokonalého čísla 12), neštěstí. Barva šestky je modrá⁹¹. Čtyři girlandy se stylizovanými květy, které mi připomínají dubové listy a žaludy. Motiv dubu, jak už jsem zmínila, značil obrácení pohanů na víru⁹². Girland je dohromady osm. Osmička symbolizuje číselnou hodnotu Božího jména JHVH, znovuzrození a rovnováhu⁹³.

13.2-21. Mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 27,5cm, výška: 6,5cm, průměr dna: 10cm

- konec 16. - počátek 17. století

Pták jako symbol vzduchu a atribut Hmatu⁹⁴, zarámován v kružnici a ve vlnovce. Vlnovka je symbolem vody, času, slunečního světla a cesty s překážkami⁹⁵. Ryba je starokřesťanský symbol křtu, a stala se také symbolem samotného Krista⁹⁶. Samotná ryba se zde střídá s dvojicí ryb. Číslo jedna symbolizuje Boha, jednotu, nekonečno. Barva jedničky je červená. Dvojka je symbolem počátku, Ježíše Krista (člověka a Boha), dnu a noci, rozmanitosti. Barva dvojky je oranžová⁹⁷.

13.2-22. Mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 27cm, výška: 5,5cm, průměr dna: 10cm

- konec 16. - počátek 17. století

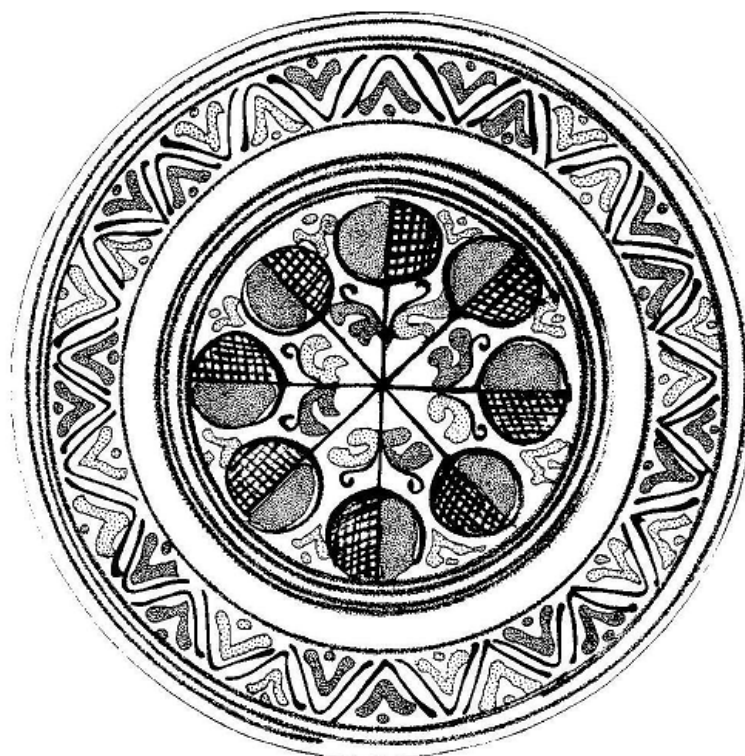
Pták připomínající holuba. Holub, respektive holubice je v křesťanství symbol Ducha svatého. Holubice se také stala symbolem dobré zprávy a míru, a je proto atributem personifikovaného Míru. Od antického starověku symbolizuje lásku a stálost⁹⁸. Holubice je zarámována ve čtyřech kruzích. Čtyřka značí Boží jméno JHVH, čtyři živly a období života. Barva čtyřky je zelená. Dále na míse můžeme vidět osm girland s florálními motivy. Osmička je symbolem číselné hodnoty Božího jména, znovuzrození a rovnováhy⁹⁹.

13.2-24. Mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 25cm, výška: 4,5cm, průměr dna: 15,5cm

- konec 16. - počátek 17. Století

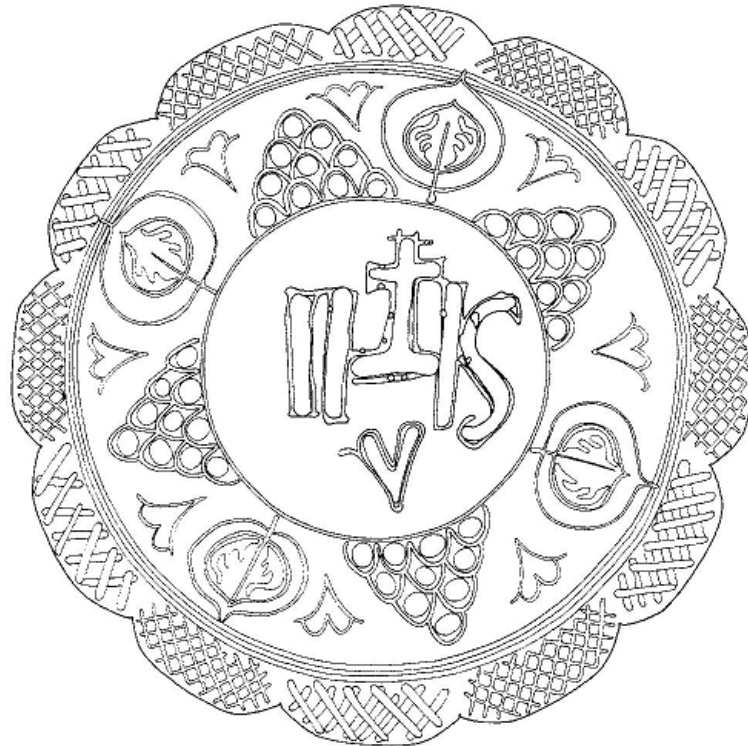
Osmiramenná hvězdice s granátovými jablky zarámována čtyřmi soustřednými kruhy. Osmička symbolizuje číselnou hodnotu Božího jména JHVH, znovuzrození a rovnováhu. Čtyřka jako polovina čísla osm je symbolem Božího jména JHVH, čtyř živlů a období života. Barva čtyřky je zelená¹⁰⁰. Granátové jablko jako symbol vzkříšení, jednoty a čistoty¹⁰¹.

14.1-3. Šál

- rozměry:

Průměr okraje: 28cm, výška: 5,4cm

- konec 16. - 1. polovina 17. Století

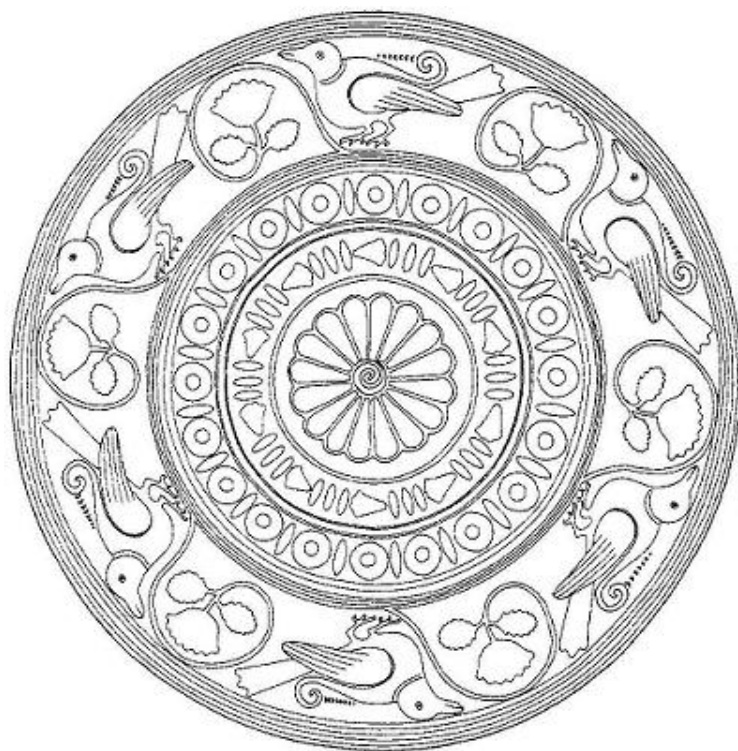
Hlavním motivem jsou písmena IHS, která se nejčastěji vykládají jako Iesus Hominum Salvator - Ježíš spasitel lidí. Vedlejším motivem jsou hrozny v počtu čtyř, střídající se s granátovými jablky, též v počtu čtyř. Čtyřka, jak už zde bylo několikrát uvedeno, symbolizuje Boží jméno JHVH, čtyři živly a období života. Barva čtyřky je zelená¹⁰². Hrozny jsou symbolem Kristovy krve, pak také eucharistie, oběti, radosti, úrody, životního utrpení a smrti¹⁰³. Granátová jablka jako symbol vzkříšení, jednoty a čistoty¹⁰⁴.

15.2-2. Mísa

- rozměry:

Průměr okraje: 30cm, výška: 7,3cm

- konec 16. - počátek 17. století

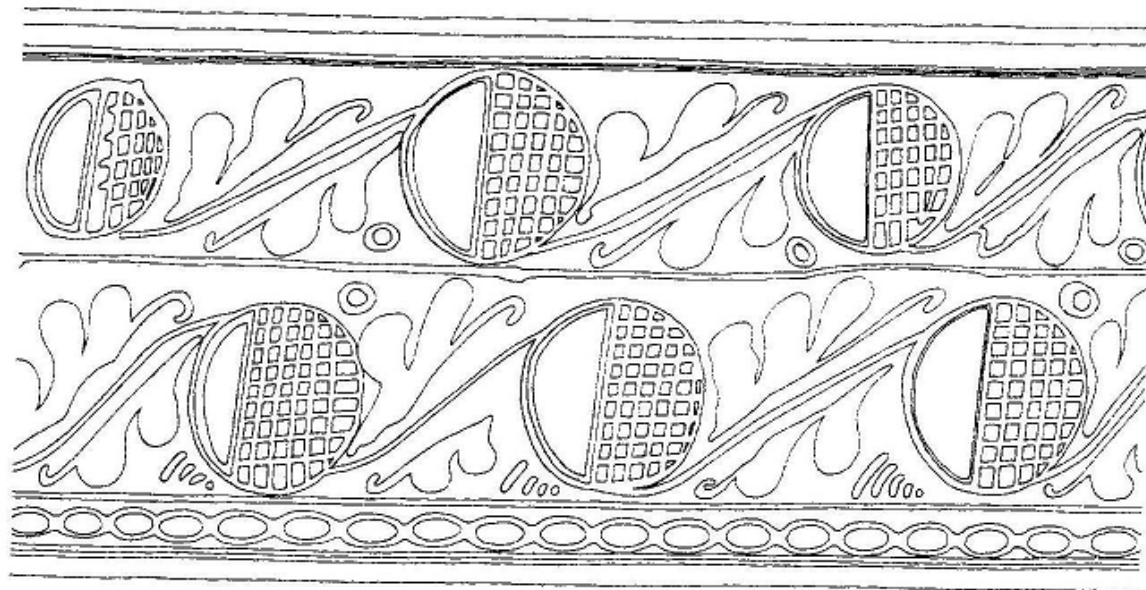
Šestnáctilistá rozeta zarámována ve dvojité kružnici. Šest ptáčků symbolizující vzduch, a také atribut Hmatu, se střídá s tulipány. Dvojka značí počátek, Ježíše Krista (Boha a člověka), den a noc, rozmanitost. Barva dvojky je oranžová. Číslo šest symbolizuje božství, dny stvoření světa, skutky milosrdenství, součet prvních tří čísel $1+2+3=6$, pokoj, stálost, lidské tělo, nedokonalost (půlka dokonalého čísla 12), neštěstí. Barva šestky je modrá¹⁰⁵.

16.1-16. Hrniec

- rozměry:

Výška: 17,5cm, průměr okraje: 12,5cm, průměr dna: 9,5cm

- konec 16. - počátek 17. století

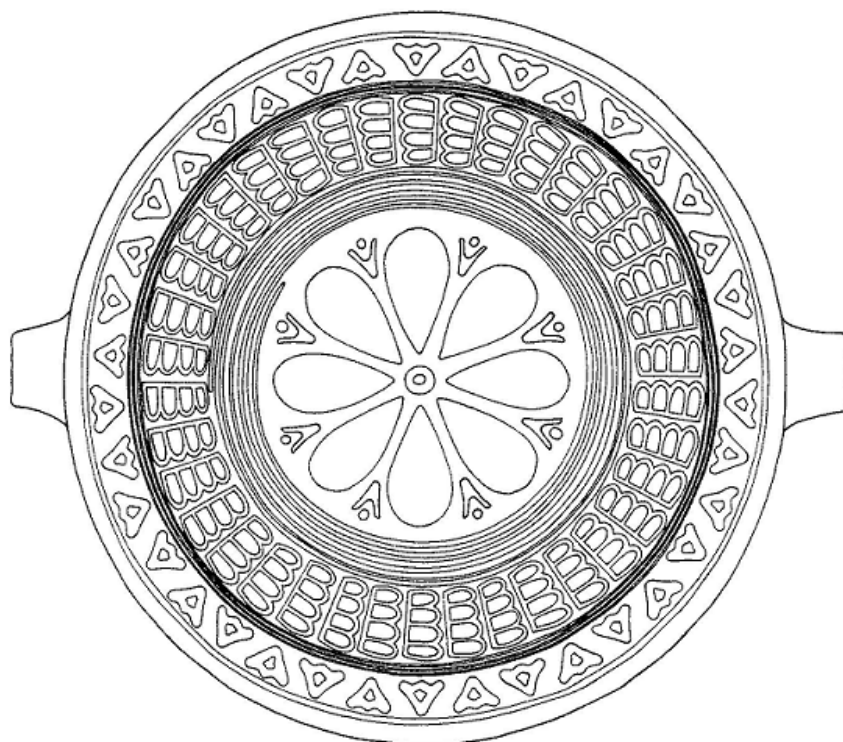
Motiv granátových jablek. Ta symbolizují vzkříšení, jednotu a čistotu¹⁰⁶.

16.1-19. Hluboká mísa

- rozměry:

Výška: 9,5cm, průměr okraje: 20cm, průměr dna: 18,8cm

- konec 16. - počátek 17. století

Osmilistá rozeta. Jak zde již bylo uvedeno, rozeta je symbolem Panny Marie. Číslo osm symbolizuje číselnou hodnotu Božího jména JHVH, znovuzrození a rovnováhu¹⁰⁷.

13. Ikonografická analýza habánské keramiky

Tato část práce bude zaměřená na ikonografický popis nejčastěji zobrazovaných motivů habánské keramiky. Vycházela jsem z motivů, jež jsou vyobrazeny na předmětech, které jsem katalogizovala.

Florální motivy:

Květiny - jsou všeobecně atributem personifikovaného jara, jednoho ze Čtyř ročních období, Čichu, jednoho z Pěti smyslů, bohyň Flóry a Aurory. Symbolizují prchavost lidského života. Někdy bývají atributem Naděje, a Logiky, jednoho ze Sedmera svobodných umění¹⁰⁸.

Rozeta - symbol Panny Marie, trny a krvavě červené květy byly pro tuto atribuci rozhodující

Ovoce:

Granátové jablko - křesťanský symbol vzkříšení, podle jeho spojování s Proserpinou, jež se každé jaro navracela, aby obrodila zemi. Množství semen, obsažených v jeho tuhé slupce, je učinilo rovněž symbolem jednoty mnohých pod jednou autoritou a čistoty¹⁰⁹.

Zvířata:

Ptáček - symbol vzduchu, jednoho ze Čtyř živlů, atribut Hmatu, jednoho z Pěti smyslů. Ptáci byli stvořeni pátý den Stvoření¹¹⁰.

Geometrické motivy:

Soustředné kruhy - záleží na počtu. Dva symbolizují Krista, dvojí přirozenost. Tři symbolizují tři andělské hierarchie a devět kruhů devět kůrů andělských¹¹¹.

Vlnovka - symbol pohybu, času, vody, slunečního světla. Také symbolizuje cestu s překážkami¹¹².

Spirála - symbol nekonečna, nesmrtelnosti, zmrtvýchvstání, tajemství, života, rozvoje, pohybu, kontemplace, času, víru, vody, vzduchu, větru. Také symbolizuje vztah mezi jednotou a mnohostí¹¹³.

Srdíčka - symbol lásky v posvátné i světské souvislosti. Je-li v plamenech, značí nejzazší horoucnost. Personifikovaná křesťanská láska¹¹⁴.

14. Závěr

Existence novokřtěnců je zatím doložena pouze na území jižní Moravy. Odborníkem na tuto problematiku je Jiří Pajer, dále se habány na jižní Moravě nejvíce zabývali Karel Černoorský, Heřman Landsfeld, Růžena Hrbková, Alena Kybalová a Jarmila Novotná. Ze všech autorů jsem čerpala. Co se týče archeologických výzkumů, které byly provedeny na jižní Moravě, nejvíce mi je pomohl přiblížit opět Jiří Pajer.

Novokřtělci se na Moravě usídlili roku 1526 a roku 1622 byli z politických důvodů nuceni odejít, a to na Slovensko. Během doby, kdy sídlili na našem území, založili zde nemálo svých dvorů, kde vedli jak hospodářský, tak řemeslný život. Jejich keramická produkce ovlivnila keramiku až do 20. století, a dodnes u nás nemá obdoby.

Mým cílem bylo prokázat či zamítnout habánskou výrobu na severní Moravě. V literatuře jsem objevila jediný odkaz, a to na obec Ryžoviště, kam jsem se vypravila na prospekci. Z nalezeného materiálu nelze určit, zda se jedná o keramiku novokřtěnců, avšak keramické střepy, které jsem našla, byly panem doktorem Bláhou datovány do 16. a 17. století. Proto by stálo za pokus prozkoumat danou lokalitu hlouběji. Na Rýmařovsku se dále pak vyskytují kachle obdobné habánským. Tamní archeolog Jiří Karel se nedomnívá, že jde přímo o habánskou produkci, je zde však použita podobná technika. Dle Jiřího Karla se spíše jedná o inspiraci novokřtěnci.

Co se týče Olomoucka, našla se zde keramika s analogickými znaky jako má keramika novokřtěnců. Tato keramika byla zkatalogizována. V katalogu se píše o souvislostech s lokalitou Podivín, kde se habáni vyskytovali. Jiří Pajer toto tvrzení vyvrátil, za habánský výrobek považuje pouze prolamovaný košík, z hrnčířských výrobků žádný. Olomoucké nálezy Pajer označil za čistě domácí provenienci. Nálezy jsem podrobila ikonografickému rozboru a následně srovnala s habánskou produkcí. Motivy některých výrobků jsou téměř totožné, tudíž tvrzení některých odborníků, že v oblasti severní a střední Moravy se novokřtěnci nikdy nevyskytovali, nepovažuji za zcela pravdivé a dovolím si s tímto tvrzením nesouhlasit. Vyskytují se zde jisté analogie, které nelze podceňovat.

Dále jsem sestavila katalog výrobků datovaných do roku 1622, než došlo k perzekuci novokřtěnců. Jedná se o hrnčířské výrobky z Národní galerie v Praze, Moravské galerie v Brně, z depozitáře zámku v Mikulově, strážnického muzea a výrobky ze Státního hradu Buchlov.

15. Poznámkový aparát

1. Karel Černohorský, *Moravská lidová keramika*, Praha 1941, s. 44
2. František Kalesný, *Habáni na Slovensku*, Tatran 1981, s. 8
3. Emil Edgar, *Habánská keramika*, Praha 1918, s. 8
4. Alena Knechtová, *Luterství, kalvinismus a novokřtělci na Moravě*, Diplomová práce, Brno 1981, s. 13
5. Ibidem, s. 17
6. Ibidem, s. 24
7. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtělciích*, Strážnice 2006, s. 10
8. Emir Caner, *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějšiích prací*, In: Filip Brychta a Jan Richter, *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějšiích prací*, Sborník regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2005, s. 88
9. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtělciích*, Strážnice 2006, s. 24-26
10. Ibidem
11. František Kalesný, *Habáni na Slovensku*, Tatran 1981, s. 24-30
12. Ibidem, s. 45
13. Heřman Landsfeld, *Lidové hrnčířství a džbánkařství*, Praha 1950, s. 11

14. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtěncích*, Strážnice 2006, s. 8
15. František Kalesný, *Habáni na Slovensku*, Tatran 1981, s. 130
16. *Ibidem*, s. 132
17. Gustav Weiss, *Umění z hlíny*, nakladatelství GRADA 2007, s. 108-109
18. *Ibidem*, s. 196
19. Miroslava Gregerová, Martin Hložek, Zuzana Kuljovská, *Mikropetrografické a petrochemické rozborry novověké glazované keramiky z lokality Strachotín*, Diplomová práce, Brno 2007, s. 96 - 98
20. Heřman Landsfeld, *Lidové hrnčířství a džbánkařství*, Praha 1950, s. 176
21. *Ibidem*
22. *Ibidem*, s. 175-177
23. *Ibidem*, s. 177-178
24. *Ibidem*, s. 178
25. Emil Edgar, *Habánská keramika*, Praha 1918, s. 22
26. Růžena Hrbková, *Habáni na Moravě*, Olomouc 1972, s. 9
27. Heřman Landsfeld, *Výroba habánské keramiky ve světle vykopávek*, In: *Český lid* 40, Praha 1953, s. 206

28. Jiří Pajer, *Novokřtěnské fajánse ze Strachotína*, Regionální muzeum Mikulov 2001, s. 21 - 91
29. Ibidem, s. 134 - 136
30. Ibidem, s. 136
31. Ibidem, s. 138 - 139
32. Ibidem, s. 142
33. Ibidem, s. 145
34. Sylva Dokoupilová, *Fajánsová keramika v oblasti Kutnohorska*, bakalářská práce, Filozofická fakulta MU v Brně, Brno 2008, s. 13
35. Ibidem, s. 14
36. Ibidem, s. 17
37. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtěncích*, Strážnice 2006, s. 135-146
38. Karel Černohorský, *Moravská lidová keramika*, Praha 1941, s. 52
39. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtěncích*, Strážnice, 2006, s. 139
40. Ladislav Hosák, *Vlastivěda moravská*, Hustopecký okres, Brno 1924, s. 167-168
41. Jiří Pajer, *Novokřtěnské fajánse ze Strachotína*, Regionální muzeum Mikulov, 2001, s. 7
42. Jiří Pajer, *Habánské keramické středisko ve Strachotíně*, In: Sborník krajského střediska

- státní památkové péče a ochrany přírody
v Brně, Brno, 1989, s. 190
43. Ladislav Hosák, *Vlastivěda moravská,*
Hustopecký okres, Brno 1924, s. 170
44. Anton Riess, *Der Markt Tracht in*
Vergangenheit und Gegenwart, Brno, 1930, s. 95
45. Ibidem, s. 42
46. Jiří Pajer, *Novokřtěnské fajánse ze*
Strachotína, Regionální muzeum Mikulov, 2001,
s. 7
47. Ibidem
48. Ibidem
49. Ladislav Hosák, *Vlastivěda moravská,*
Hustopecký okres, Brno 1924, s. 170-171
50. Ibidem, s. 171
51. Jiří Pajer, *Habánské keramické středisko ve*
Strachotíně, In: Sborník krajského střediska
státní památkové péče a ochrany přírody
v Brně, Brno, 1989, s. 191
52. Ibidem, s. 192
53. Ibidem
54. Jiří Pajer, *Novokřtěnské fajánse ze*
Strachotína, Regionální muzeum Mikulov, 2001,
s. 13
55. Ibidem, s. 13 - 14
56. Ibidem, s. 13 - 16
57. www.vacenovice.cz, vyhledáno 24. 4. 2011

58. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtěncích*,
Strážnice 2006, s. 119
59. *Ibidem*, s. 130
60. *Ibidem*, s. 120-121
61. *Ibidem*, s. 121-122
62. *Ibidem*, s. 122
63. *Ibidem*, s. 123-124
64. Ladislav Hosák, *Vlastivěda moravská*,
Hustopecký okres, Brno 1924, s. 172-174
65. *Ibidem*, s. 177 - 178
66. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtěncích*,
Strážnice, 2006, s. 143
67. Ladislav Hosák, *Vlastivěda moravská*,
Hustopecký okres, Brno 1924, s. 179
68. Jiří Pajer, *Studie o novokřtěncích*,
Strážnice, 2006, s. 143
69. Ladislav Hosák, *Vlastivěda moravská*,
Hustopecký okres, Brno 1924, s. 178 - 179
70. Viktor Pinkava, *Vlastivěda moravská*,
Unčovský a Rýmařovský okres, Brno, 1922,
s. 332
71. Jiří Pajer, *Studie o Novokřtěncích*,
Strážnice, 2006, s. 138 - 139
72. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve
výtvarném umění*, Praha 1991, s. 243
73. *Ibidem*, s. 147

74. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
75. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 194
76. Ibidem, s. 123
77. Ibidem, s. 390 - 391
78. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
79. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 382 - 383
80. Vladimír Dekstein, *K vývoji symbolů a interpretaci děl středověkého umění*, Praha 1987, s. 72
81. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 194
82. Ibidem, s. 453
83. Ibidem, s. 194
84. Ibidem, s. 147
85. Ibidem, s. 382 - 383
86. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
87. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 243
88. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
89. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 147

90. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
91. Ibidem
92. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 123
93. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
94. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 382 - 383
95. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
96. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 391
97. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
98. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 162 - 163
99. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
100. Ibidem
101. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 147
102. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
103. Ibidem
104. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 147

105. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*,
Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
106. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve
výtvarném umění*, Praha 1991, s. 147
107. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*,
Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
108. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve
výtvarném umění*, Praha 1991, s. 243
109. Ibidem, s. 147
110. Ibidem, s. 383 - 384
111. Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*,
Hluboká nad Vltavou 2005, nestranováno
112. Ibidem
113. Ibidem
114. James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve
výtvarném umění*, Praha 1991, s. 425 - 426

16. Seznam použité literatury:

Prameny

1. Dokoupilová Sylva, Fajánsová keramika v oblasti Kutnohorska, bakalářská práce, Filozofická fakulta MU v Brně, Brno 2008
2. Gregerová Miroslava, Hložek Martin, Kuljovská Zuzana, Mikropetrografické a petrochemické rozborý novověké glazované keramiky z lokality Strachotín, Diplomová práce, Brno 2007
3. Knechtová Alena, Luterství, kalvinismus a novokřtění na Moravě, Diplomová práce, Brno 1981
4. www.vacenovice.cz, vyhledáno 24. 4. 2011

Použitá literatura

1. Bláha Josef, Drobný Tomáš, Hlobil Ivo, Michna Pavel a Sedláčková Hedvika, *Renesanční Olomouc v archeologických nálezech, Sklo, slavnostní keramika a kachle, Archeologické výzkumy památkového ústavu v Olomouci 1973 - 1996*, Olomouc 1998
2. Caner Emir, *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějších prací*, In: Filip Brychta a Jan Richter, *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějších prací*, Sborník regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2005
3. Dekstein Vladimír, *K vývoji symbolů a interpretaci děl středověkého umění*, Praha 1987
4. Černohorský Karel, *Moravská lidová keramika*, Praha 1941
5. Edgar Emil, *Habánská keramika*, Praha 1918
6. Hall James, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991
7. Hosák Ladislav, *Vlastivěda moravská, Hustopecký okres*, Brno 1924
8. Hrbková Růžena, *Habáni na Moravě*, Olomouc 1972
9. Kalesný František, *Habáni na Slovensku*, Tatran 1981
10. Kybalová Jana, Novotná Jarmila, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Brno 1981
11. Landsfeld Heřman, *Lidové hrnčířství a džbánkařství*, Praha 1950
12. Lansfeld Heřman, *Výroba habánské keramiky ve světle vykopávek*, In: *Český lid 40*, Praha 1953

13. Pajer Jiří, Habánské keramické středisko ve Strachotíně, In: Sborník krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně, Brno, 1989
14. Pajer Jiří, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Regionální muzeum Mikulov 2001
15. Pajer Jiří, Studie o Novokřtěncích, Strážnice 2006
16. Pinkava Viktor, Vlastivěda moravská, Unčovský a Rýmařovský okres, Brno, 1922
17. Riess Anton, Der Markt Tracht in Vergangenheit und Gegenwart, Brno, 1930
18. Rulíšek Hynek, Postavy, atributy, symboly, Hluboká nad Vltavou 2005
19. Weiss Gustav, Umění z hlíny, nakladatelství GRADA 2007

17. Seznam použitých zkratk

MG - Moravská galerie

NG - Národní galerie

Inv.č. - Inventární číslo

18. Katalog habánských hrnčířských výrobků do roku 1622

Sbirka Moravské galerie v Brně

Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze a Moravská galerie v Brně uspořádaly koncem roku 1981 výstavu „Habánská fajáns 1590 - 1730.“ Bylo to vůbec poprvé, co byla habánská fajáns prezentována veřejnosti. Výstava byla zprvu instalována v pražském Královském letohrádku, a následně byla přemístěna do brněnského Domu umění. K výstavě byl vydán katalog s názvem „Habánská fajáns 1590 - 1730“, jehož autorkami jsou Dr. Alena Kybalová, Csc., a Dr. Jarmila Novotná. Autorky keramiku roztřídily do 6 skupin: 1.) 1590 - 1620, 2.) 1620 - 1650, 3.) 1650 - 1670, 4.) 1670 - 1685, 5.) 1685 - 1710, 6.) 1710 - 1730.

Já se budu zabývat pouze skupinou první, pro mou práci nejpodstatnější. První skupina se zaměřuje na ranou fázi moravského období, která se vyznačuje jak rostlinnými, tak geometrickými motivy, občas také malovanými erby šlechtických rodů, jelikož v raném období byla odběratelem především šlechta. Podle K. Černohorského z keramiky, která vznikla do roku 1620, bylo zachováno kolem sta kusů.

Památky z nejstaršího období jsou výrazně renesančního charakteru. Tvary nádob vznikaly především tlačením do hliněných forem, hrnčířský kruh se používal vzácněji. Prototyp nádoby vzniklé pomocí hrnčířského kruhu je džbán z roku 1593, na kterém je hrnčířský kruh, tzv. šprušlák vyobrazen. Tvary nádob jsou příbuzné s nádobami italské majoliky 2. poloviny 16. století, která střídme využívala rostlinné motivy a heraldické znaky. Dominuje bílá glazura. Na dekor jsou použity čtyři základní barvy vysokého žáru, a to modrá, žlutá, fialová a zelená.

1.) Džbánek s víkem

- počátek 17. století
- místo nálezu: Morava

Fajáns. Modrá glazura, barvy vysokého žáru. Džbánek má tvar válce s kovovým víkem. Poleva je modrá s jediným florálním motivem v čele. Na dekor byly použity barvy bílé a žluté. Pod ní džbánek obíhá žlutá sdružená linie. [11]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

2.) Konvice s podnosem

- kolem roku 1600
- místo nálezu: vykopáno roku 1925 při stavbě kostela v Břeclavi
- inv.č.: 23 539
- výška 15,5 cm, průměr: 29,8 cm

Fajáns. Konvice má helmovitý tvar, na vyšší noze, s obloukovým, převýšeným uchem. Dolní část pláště je svisle kanelovaná. Podnos je kruhový, s reliéfním prstencem ve středu, kolem dna kanelovaný, okraj je šikmo zvednutý. Původně patrně bílá nebo modrá glazura, bez stop dekoru. [12]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

3.) Džbánek s květy a letopočtem

- rok 1618
- místo nálezů: Morava
- výška: 16 cm

Kulovitý džbánek s letopočtem 1618 a dekorem v čele, v barvách vysokého žáru. Poleva bílá. V zadní části ucho. Vyšší válcovité hrdlo. Na kulovitém těle je rostlinný dekor barev modré, žluté a zelené. Tělo džbánu jak z dolní, tak z horní části rámuje dvě modré sdružené linie. Nad vrchními liniemi je letopočet. Tento džbánek připomíná nález džbánu v Olomouci na ulici 28. října, roku 1989. Džbánek z Olomouce má letopočet 1665. [13]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

4.) Prolamovaný podnos - šál s iniciálami KGZT

- 1607
- místo nálezů: Morava
- inv.č.: 25 517
- průměr: 20,5 cm

Fajáns. Bílá poleva. Typ luxusních fajánsových výrobků, které sloužily k ozdobě šlechtických tabulí, a nazývaly se šály. Kruhový šál na nízké noze, má široký okraj bohatě prolamovaný do ornamentu heraldických linií ve čtyřech osách, závitnic a srdíček a má rovné dno. Na dně uprostřed kobaltová malba erbu s dvěma rohy - patrně pánů z Třebomyslic. Nad znakem iniciály KGZT, dole letopočet 1607, po stranách písařské ozdoby. [14]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

5.) Dlaždice s Ditrichštejnským znakem

- první čtvrtina 17. Století
- místo nálezů: Morava

Fajáns. Poleva bílá, namodralá. Barvy vysokého žáru. Ditrichštejnský znak modro - žluté barvy. [15]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

6.) Prolamovaný podnos - šál s malbou květin

- počátek 17. Století
- místo nálezů: Morava
- průměr: 21,5 cm

Fajáns. Bílá poleva. Barvy vysokého žáru. Kruhový šál na nízké noze, prolamovaný okraj. Uprostřed dna zdoben rostlinným dekorem barev žluté, zelené a modré. [16]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

Sbírka městského muzea ve Strážnici

Většina novověkého keramického materiálu byla vyrobena ve městě. V malém množství se do Strážnice dovážela jiná keramika, po polovině 16. století i keramika habánská.

Ve sbírce strážnického muzea jsou uchovávány pouze dva předměty habánského hrnčířství vyrobeny do roku 1620.

Ředitel strážnického muzea Jan Vratislavský mi bohužel neposkytl rozměry předmětů. Odvolal se na to, že tyto předměty nikdy v muzeu nebyly měřeny.

Sama změřit jsem je nemohla, jelikož mi byl odepřen přímý kontakt s předmětem.

7.) Talíř

- rok 1610
- místo nálezů: Panská ulice, Strážnice
- inv.č.: A 246

Bílá poleva. Převažující barvy modrá a červená, méně zelená. V centru modro-červený ptáček na zelené větvičce. Kolem geometrické motivy připomínající ovoce. [17]

8.) Džbánek

- rok 1612
- místo nálezů: Panská ulice, Strážnice
- inv.č.: A 251

Džbánek je kulovitý, se zvýšeným válcovým hrdlem. Bílá poleva s abstraktním dekorem zelené, hnědé a žluté barvy. Dekor do jisté míry nezachován. [18]

Sbírka Národní galerie v Praze, Uměleckoprůmyslové
muzeum

Sbírka habánské keramiky Uměleckoprůmyslového muzea v Praze disponuje jen třemi výrobky datovanými do roku 1622. Keramika je ze sbírek Huga Vavrečky, zapůjčena panem Ivanem Havlem a panem Václavem Havlem.

9.) Džbánek

- rok 1618
- místo nálezu: Morava, Stará Břeclav
- inv.č.: 58 681
- výška: 17 cm
- ze sbírky Huga Vavrečky

Fajáns. Bílá glazura, malba vysokožárovými barvami. Kulovitý tvar s vyklenutým uchem, cínovým víkem a nožkou. Na plášti se střídají malované květy rozetovitého typu ve žluté a zelené. Na čelní straně nahoře kobaltový letopočet 1618, po stranách písařský znak. [19]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

10.) Konvice

- rok 1616
- místo nálezu: Morava
- inv.č.: 11 554
- výška: 26 cm, průměr: 15,4 cm
- ze sbírky Huga Vavrečky, roku 1909 zakoupeno v aukci z Lannovy sbírky u R. Lepkeho v Berlíně

Fajáns. Bílá glazura. Malba kobaltem s manganovou konturou. Vejčitý tvar s masivním, volutovitě přisedlým uchem. Cínové víčko s hvězdicovým reliéfem a šrafováním, cínová výlevka s uzávěrem a nožkou. Na čelní straně v kruhovém orámování kobaltem s manganovou obrysovou kresbou znázorněny iniciály HSFVTG a letopočet 1616. Nad iniciálami koruna se třemi rozetami. [20]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

11.) Soudek na pálenku

- rok 1611
- místo nálezu: Morava
- inv.č.: 30 897
- výška: 16 cm, délka: 15,5 cm
- ze sbírky Huga Vavrečky, zakoupeno roku 1950 od J. Schauerové

Fajáns. Bílá glazura. Malba vysokožárovými barvami. Soudek stojí na čtyřech kulovitých nožkách, na čelní straně otvor pro kohoutek a v horní ploše otvor s cínovým kováním a zátkou. Obepjat čtyřmi řadami dvojitých reliéfních obručí. Na čelní i protilehlé straně

stylizovaná kytice s bobulemi a letopočet 1611. Obruče žluté a modré. Po délce soudku široké manganové skvrnitě pruhy. [21]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

Sbírka Státního hradu Buchlov

Na základě podané žádosti NPÚ v Kroměříži jsem obdržela souhlas o poskytnutí fotografií habánské keramiky ze SH Buchlov. Fotografie mi byly zaslány poštou na přiloženém CD.

12.) Podstavec

- inv.č.: BU 703 (596/280)
- výška 7 cm, průměr 30 cm

Fajáns. Bílá glazura. Nepravidelný kruhový podstavec na třech nízkých nožkách. Stěny prořezávané ve dvou řadách, srdcový a kosočtvercový vzor. [22]

13.) Část podstavce

- inv.č.: BU 704 (597/280)
- výška 7 cm, průměr 26 cm

Fajáns. Bílá glazura. Nepravidelný kruhový podstavec na třech nízkých nožkách. Předmět se téměř shoduje s předmětem BU 703 (596/280). Stěny prořezávané ve dvou řadách, srdcový a kosočtvercový vzor. [23]

14.) Část podstavce

- inv.č.: BU 705(598/280)
- výška 8 cm, průměr 22 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podstavec. Stěny prořezávané ve dvou řadách, srdcový a kosočtvercový vzor. [24]

15.) Část podstavce

- inv.č.: BU 706(599/280)
- výška 8 cm, průměr 18 cm

Fajáns. Bílá glazura. Předmět je stejného typu jako předmět BU 706(598/280). Kruhový podstavec. Stěny prořezávané ve dvou řadách, srdcový vzor a kosočtvercový vzor. [25]

16.) Část podstavce

- inv.č.: BU 707(600/280)
- výška 7 cm, průměr 14 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podstavec, okraj lemován... Stěny prořezávané ve dvou řadách, srdcový a kosočtvercový vzor. [26]

17.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 708 (601/280)
- výška 9 cm, průměr 19 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na vyšší noze. Noha zvoncovitá, profilovaná, uprostřed s prstencem. Okraj lemován vroubkováním. Noha poničená. [27]

18.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 709 (604/280)
- průměr 22 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na vyšší noze. Noha zvoncovitá, profilovaná, uprostřed s prstencem. Prořezávaný okraj, srdcový a kosočtvercový vzor. [28]

19.) Podnos na nožce

- rok 1602
- inv.č.: BU 710 (605/280)
- výška: 6,5 cm, průměr: 22,5 cm

[29]

20.) Podnos na nožce

- rok 1602
- inv.č.: BU 711 (606/280)
- výška: 6,5 cm, průměr: 22,5 cm

[30]

21.) Podnos na nožce

- rok 1602
- inv.č.: BU 712 (607/280)
- výška: 6,5 cm, průměr: 22,5 cm

[31]

22.) Podnos na nožce

- rok 1602
- inv.č.: BU 713 (608/280)
- výška: 6,5 cm, průměr: 22,5 cm

Fajáns. Bílá glazura. Tyto čtyři podnosy jsou identické. Kruhový podnos na noze subtilně prolamovaný. Noha nízká, profilovaná. Na dně kobaltem malován alianční znak spojený ze dvou erbů, vlevo burbonská lilie, vpravo paroží. Dole letopočet 1602, nad erby iniciály G ZZZ a AGKZW - Jiří Zikmund ze Zástřizl a Alžběta Gedeonka Kotvrdovská z Volešniky. [32]

Lit.: Jana Kybalová, Jarmila Novotná, *Habánská fajáns 1590 - 1730*, Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Moravská galerie Brno, 1981

23.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 834 (603/280)
- výška 11 cm, průměr 20 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na vyšší noze. Noha zvoncovitá, profilovaná, uprostřed s prstencem. Prořezávaný okraj, srdcový a kosočtverný vzor. [33]

24.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 841(2234/4062)
- výška 12 cm, průměr 24 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na vyšší noze. Noha zvoncovitá, profilovaná, uprostřed s prstencem. Okraj zdoben vroubkováním. Okraj poškozen. [34]

25.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 842(2235/1064)
- výška 12 cm, průměr 24 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na vyšší noze. Noha zvoncovitá, profilovaná, uprostřed s prstencem. Okraj zdoben vroubkováním. [35]

26.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 1114(602/280)
- výška 11 cm, průměr 20 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na vyšší noze. Noha zvoncovitá, profilovaná, uprostřed s prstencem. Prořezávaný okraj, srdcový a kosočtvercový vzor. [36]

27.) Podnos na nožce

- inv.č.: BU 1115(609/280)
- výška 6 cm, průměr 20 cm

Fajáns. Bílá glazura. Kruhový podnos na nízké nožce, zvoncovité. Stěny prolamované, ve stěnách čtyři pětulisté růže. Na dně malba kobaltem, florální motiv v kosočtverci. [37]

Sbírka regionálního muzea v Mikulově

Přístup do depozitáře muzea mi umožnil pan archeolog František Trampota. Keramika, kterou jsem přijela zkoumat, byla uložena v několika krabicích v regálech. Pan Trampota mě ochotně nechal výrobky nafotit. Byl to můj první osobní kontakt s habánskou hrnčinou.

Všechny výrobky, které jsem zde nafotila, jsou už zkatalogizovány Jiřím Pajerem v publikaci Novokřtěnské fajánse ze Strachotína. Některé výrobky v depozitáři chyběly, jelikož je má pan doktor Pajer u sebe na restauraci. Bohužel některá inventární čísla předmětů nesedí s inventárními čísly v katalogu. Z tohoto důvodu u zmíněných předmětů budou v katalogu chybět rozměry a inventární čísla.

28.) Desertní miska

- místo nálezu: Strachotín
- inv.č.: 15.556
- délka: 10,5 cm, šířka: 8,2 cm, výška: 3,5 cm

Miska je mělká, nepravidelného oválného tvaru. Na vnější stěně jemný reliéf formovaný z matrice: imaginární

luskovitý plod s dělicím středovým žebrem, po stranách šikmé žebrování, v horní části čepička s klasickým tečkováním, tři nízké kuželovité nožky. Oboustranná bílá našedlá poleva, zčásti zhnědlá uložením v zemi. Celá spodní část jedné nožky odlomená. Defektní, přetažený výpal, zčásti roztavená poleva. [38]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

29.) Džbánek

- Rok 1612
- místo nálezu: Strachotín
- inv.č.: 14.441
- výška: 16,5 cm, průměr okraje: 6 cm,
průměr dna: 8cm

Džbánek kulovitého tvaru, kónický límcový okraj, část klenutého ucha s oválným průřezem, dno odsazeno profilovanou patkou, plocha dna vybrána zatuha. Oboustranná bílá poleva, zcela zčernalá, dno režné, málo zřetelný dekor v modré, zelené a žluté barvě, modré a manganové kontury: na výdutí pás stylizované rostinné ornamentiky v závitnicové kompozici, ohraničený dvěma dvojlinkami. Pod okrajem dvojlinka a letopočet. Defektní, silně přetažený výpal, roztavená a místy vyvřelá poleva, úplná redukce barev. [39]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

30.) Džbánek

- místo nálezu: Strachotín
- inv.č.: 15.363
- výška: 13,5 cm, průměr okraje: 5 cm,
průměr dna: 6 cm

Džbánek kulovitého tvaru, kónický límcový okraj, klenuté ucho s oválným průřezem, dno s profilovanou patkou. Vně tmavomodrá poleva, uvnitř řídká bílá našedlá poleva, dno rezné. Restaurovaný, doplněný sádrou. Defektní, silně přetažený výpal, zčásti roztavená poleva. [40]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

31.) Podnos

- místo nálezu: Strachotín
- inv.č.: 14.897
- průměr okraje: 15,8 cm, průměr dna: 8,5 cm,
výška: 4,3 cm

Mělký podnos, mírně šikmé stěny, vytažený okraj, mírně projmuté dno, odsazeno profilovaným podstavcem. Oboustranná bílá našedlá poleva, zčásti zhnědlá uložení v zemi, dno rezné, dekor v modré, zelené a žluté barvě: na dně centrální rozeta. Restaurovaný, doplněný sádrou. Defektní, přetažený výpal. [41]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

32.) Pohárek na vajíčko

- místo nálezu: Strachotín
- inv.č.: 15.561
- výška: 5,8 cm, průměr okraje: 8,5 cm,
průměr podokrají: 6,2 cm

Kalichovitý tvar, široký vyložený okraj, oboustranně zaoblený, nízká nožka se širokým podstavcem, okraj podstavce zesílený. Oboustranná bílá zšedlá poleva, rub podstavce režný, dekor v modré barvě: na vnější straně okraje esový pás mezi dvěma linkami, ke středu zubatka s plnými cípy na lince, na vnitřní hraně okraje linka. Celý, části okraje doplněny sádrrou. [42]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

33.) Džbánek

- místo nálezu: Strachtín
- inv.č.: 15.303
- výška: 15 cm, průměr okraje: 6 cm,
průměr dna: 6,5 cm

Džbánek kulovitého tvaru, kónický límcový okraj, klenuté ucho s oválným průřezem, dno odsazeno patkou. Oboustranná bílá našedlá poleva, místy zčernalá, dno režné, dekor v modré barvě: na výdutí esový pás mezi dvojlínkami. Restaurovaný, doplněný sádrrou. [43]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

34.) Talíř

- místo nálezů: Strachotín
- inv.č.: 14.695
- průměr podokrají: 27 cm, výška: 4,6 cm,
šířka podokrají: 5,7 cm

Hluboký talíř se širokým podokrajím, které je vně odsazeno žebrem. Na okraji plastická profilovaná lišta, dno s oblým okrajem a vypouklým středem ohraničeným rýhou. Oboustranná bílá našedlá poleva, místy zčernalá, bez dekoru. Restaurovaný, doplněný sádrou. Defektní, silně přetažený výpal. [44]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

35.) Miska

- místo nálezů: Strachotín
- inv.č.: 14.828
- průměr okraje: 15 cm, průměr dna: 8 cm,
výška: 6 cm

Hluboká miska se zataženým okrajem, oblé stěny, plné dno odsazeno mírnou patkou. Oboustranná bílá poleva, zhnědlá a místy zničená uložením v zemi, dno režné, dekor v modré a žluté barvě: na dně čtyřdílná centrální rozeta se šrafováním ve zbylých plochách, ohraničující dvojlinka. Restaurovaná, doplněná sádrou. Defektní, mírně deformovaný tvar a přetažený výpal. [45]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

36.) Talíř

- místo nálezů: Strachotín

Hluboký talíř se širokým podokrajím. Oboustranná bílá našedlá poleva, zhnědlá uložením v zemi. Dekor ve žluté barvě: na dně spirála, pod okrajem řetízek, na podokrají pás půlkruhů. Dno rezné. [46]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

37.) Albarello

- místo nálezů: Strachotín

Albarello o projmutém kónickém tvaru, odsazený okraj, dno odsazeno patkou. Oboustranná bílá poleva, zčernalá, dno rezné, bez dekoru. [47]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

38.) Mísa

- místo nálezů: Strachotín

Mísa s talířovým podokrajím. Oboustranná bílá poleva, zhnědlá uložením v zemi. Dekor ve žluté barvě: na dně spirála, na podokrají čtyři trojúhelníky s mřížkováním střídající se se čtyřmi rostlinnými motivy. Dno rezné. [48]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

39.) Lavabo

- místo nálezu: Strachotín
- inv.č.: 15.592

Čtyřstěnný hranolovitý tvar, nahoře kruhový otvor s nízkým vně vyhnutým okrajem. Vně bílá našedlá poleva, uvnitř nažloutlá, dno režné. Barevné potékání. [49]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

40.) Hrnek

- místo nálezu: Strachotín

Kulovitý hrnek s vyhnutým okrajem. Dno režné. Barevné potékání. [50]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

41.) Džbánek

- místo nálezu: Strachotín

Protáhlý kulovitý džbánek s vysokým kónickým okrajem. Oboustranná bílá poleva s barevným potékáním a tzv. pískováním. [51]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

42.) Mísa

- místo nálezů: Strachotín

Mísa s talířovým podokrajím. Oboustranná bílá poleva, zhnědlá uložením v zemi. Špatně zachovaný dekor ve žluté barvě: na dně spirála, na podokrají půloblouky. Poškozeno. [52]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

43.) Mísa

- místo nálezů: Strachotín

Mísa s talířovým podokrajím. Oboustranná bílá poleva, silně zčernalá. Dekor ve žluté barvě: soustředné kružnice jak na dně, tak na podokrají. Poškozeno. [53]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

44.) Mísa

- místo nálezů: Strachotín

Mísa se širokým podokrajím. Oboustranná šedá poleva, dekor v červené, modré a zelené barvě: na dně geometrický motiv v soustředných kružnicích, na podokrají granátová jablka. Dekor špatně zachován. Poškozeno. [54]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

45.) Vázička

- místo nálezu: Strachotín

Vejčitý tvar, dno odsazeno patkou. Barevná poleva, zelená a žlutá. [55]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

46.) Vázička

- místo nálezu: Strachotín

Vejčitý tvar, dno odsazeno patkou. Barevná poleva, zelená. [56]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

47.) Chladicí džbánek

- místo nálezu: Strachotín

Široký vejčitý tvar, dno bez patky. Zúžené hrdlo, s uchem. [57]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

48.) Mísa

- místo nálezů: Strachotín

Mísa s širokým podokrajím, poleva zhnědlá uložením v zemi. Dekor v barvách červené, žluté a zelené: na dně ptáček zarámován ve dvojité kružnici, na podokrají ptáčci střídající se s květinovým motivem. Na okraji šikmé linky. Poškozeno. [58]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

49.) Mísa

- místo nálezů: Strachotín

Mísa s širokým podokrajím. Oboustranná bílá našedlá poleva, dekor v modré, červené a zelené barvě: na dně geometrický motiv a sdružené kružnice, na podokrají girlandy s žaludy a florálními motivy. Poškozeno. [59]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

50.) Mísa

- místo nálezu: Strachotín

Mísa s talířovým podokrajím. Dekor ve žluté barvě: na dně sdružené kružnice a půloblouky, na podokrají krokvice. Poškozeno. [60]

Lit.: Jiří Pajer, Novokřtěnské fajánse ze Strachotína, Mikulov 2001

19. Resumé

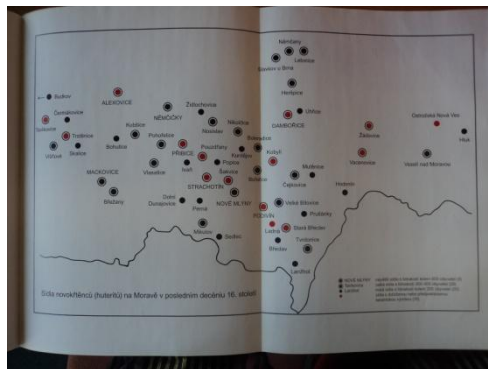
- Existence of anabaptists in our country is known only on South Moravia. Expert in this issue is Jiří Pajer, then Karel Černohorský, Heřman Landsfeld, Růžena Hrbková, Alena Kybalová a Jana Novotná. I drew from all authors. In terms of archeological research, which were made on South Moravia, Jiří Pajer helped me bring.
- Anabaptists came to Moravia in 1526 and they had to leave 1622, to Slovakia. When they were in our country, established here quite a few houses, where they led marketing and craft life. Their ceramic production influenced ceramic to 20 century.
- My goal was to prove or reject haban's production on North Moravia. In literature I found only one mention, that anabaptists lived and produced in Ryžoviště. I was there in prospection. I found some pottery shards, which Josef Bláha identified to 16 and 17 century. This locality should be more explored. In the area Rýmařov are stove similar to habans. According to Jiří Karel is on stoves used similar technology, but apparently this stoves are only inspiration of anabaptists.
- In the area Olomouc was found ceramic similar to anabaptists. This ceramic was cataloged. In catalog is few items, which are classed as anabaptists, from locality Podivín. Jiří Pajer disagree with this denies. I made iconographic analysis of founded materials from Olomouc and

anabaptists pottery, and then I compared them. Motives of some products are very similar. For this reason I disagree with view, that in North Moravia anabaptists were never.

- Then I made catalog of products, which were made to 1622, than habans had to leave. Products are from National gallery in Prague, Moravian gallery in Brno, museum in Strážnice, from depository of castle in Mikulov and from Castle Buchlov.

20. Obrazová příloha (i na přiloženém CD)

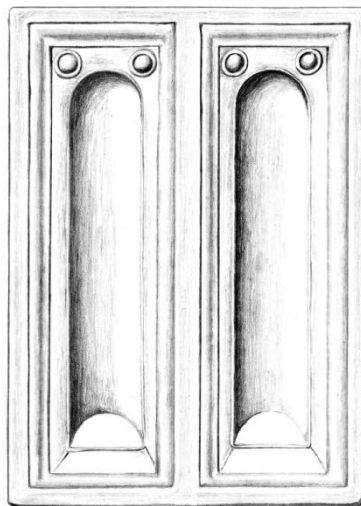
Obrázek 1

Obrázek 2

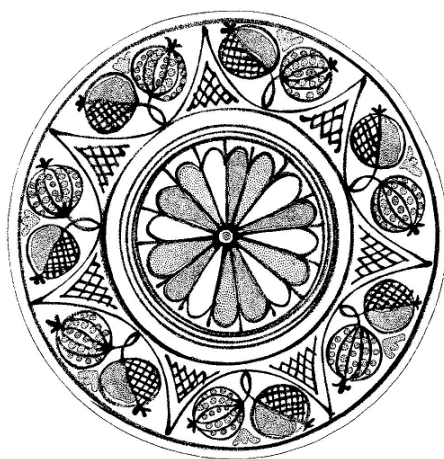
Obrázek 3

Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 6

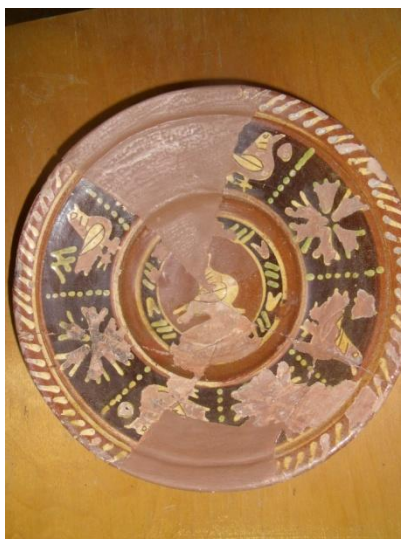
Obrázek 7

Obrázek 8

Obrázek 9

Obrázek 10

Obrázek 11

Obrázek 12

Obrázek 13

Obrázek 14

Obrázek 15

Obrázek 16

Obrázek 17

Obrázek 18

Obrázek 19

Obrázek 20

Obrázek 21

Obrázek 22

Obrázek 23

Obrázek 24

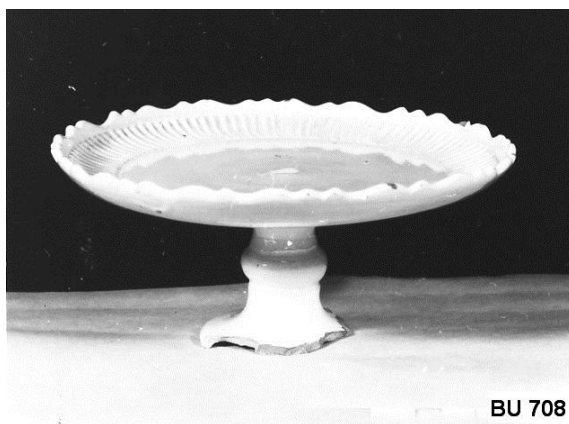
Obrázek 25

Obrázek 26

Obrázek 27

Obrázek 28

Obrázek 29

Obrázek 30

Obrázek 31

Obrázek 32

Obrázek 33

Obrázek 34

Obrázek 35

Obrázek 36

Obrázek 37

Obrázek 38

Obrázek 39

Obrázek 40

Obrázek 41

Obrázek 42

Obrázek 43

Obrázek 44

Obrázek 45

Obrázek 46

Obrázek 47

Obrázek 48

Obrázek 49

Obrázek 50

Obrázek 51

Obrázek 52

Obrázek 53

Obrázek 54

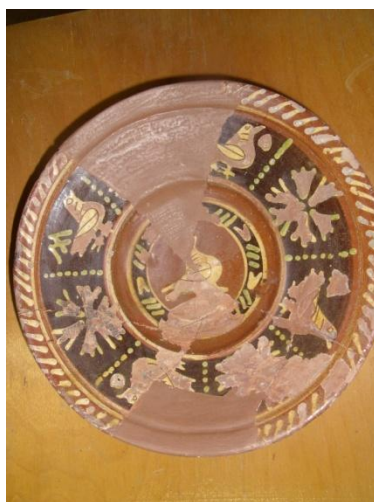
Obrázek 55,56

Obrázek 57

Obrázek 58

Obrázek 59

Obrázek 60

21. Seznam vyobrazení (i k přiloženému CD)

- 1.) Sídla novokřtěnců na jižní Moravě na konci 16. století
- 2.) Kachle ze zámku Janovice na Rýmařovsku
- 3.) Kachle ze zámku Janovice na Rýmařovsku
- 4.) Mísa č. 03.1-9. z nálezového fondu v Olomouci
- 5.) Miska č. 13.2-19. z nálezového fondu v Olomouci
- 6.) Mísa č. 13.2-20. z nálezového fondu v Olomouci
- 7.) Habánský talíř, Strážnice
- 8.) Mísa č. 13.2-22. z nálezového fondu v Olomouci
- 9.) Habánská mísa, Mikulov, nález ze Strachotína
- 10.) Mísa č. 15.2-2. z nálezového fondu v Olomouci
- 11.) Džbánek s víkem, MG
- 12.) Konvice s podnosem, MG
- 13.) Džbánek s květy a letopočtem, MG
- 14.) Prolamovaný podnos, MG
- 15.) Dlaždice s Ditrichštejnským znakem, MG
- 16.) Prolamovaný podnos, MG
- 17.) Talíř, Strážnice
- 18.) Džbánek, Strážnice
- 19.) Džbánek, NG
- 20.) Konvice, NG
- 21.) Soudek na pálenku, NG
- 22.) Podstavec, Buchlov
- 23.) Část podstavce, Buchlov
- 24.) Část podstavce, Buchlov

- 25.) Část podstavce, Buchlov
- 26.) Část podstavce, Buchlov
- 27.) Podnos na nožce, Buchlov
- 28.) Podnos na nožce, Buchlov
- 29.) Podnos na nožce, Buchlov
- 30.) Podnos na nožce, Buchlov
- 31.) Podnos na nožce, Buchlov
- 32.) Podnos na nožce, Buchlov
- 33.) Podnos na nožce, Buchlov
- 34.) Podnos na nožce, Buchlov
- 35.) Podnos na nožce, Buchlov
- 36.) Podnos na nožce, Buchlov
- 37.) Podnos na nožce, Buchlov
- 38.) Dezertní miska, Mikulov
- 39.) Džbáněk, Mikulov
- 40.) Džbáněk, Mikulov
- 41.) Podnos, Mikulov
- 42.) Pohárek na vajíčko, Mikulov
- 43.) Džbáněk, Mikulov
- 44.) Talíř, Mikulov
- 45.) Miska, Mikulov
- 46.) Talíř, Mikulov
- 47.) Albarello, Mikulov
- 48.) Mísa, Mikulov
- 49.) Lavabo, Mikulov
- 50.) Hrnek, Mikulov
- 51.) Džbáněk, Mikulov

- 52.) Mísa, Mikulov
- 53.) Mísa, Mikulov
- 54.) Mísa, Mikulov
- 55.) Vázička, Mikulov
- 56.) Vázička, Mikulov
- 57.) Chladicí džbáněk, Mikulov
- 58.) Mísa, Mikulov
- 59.) Mísa, Mikulov
- 60.) Mísa, Mikulov

22. Anotace

Jméno a příjmení:	Michaela Sedová
Katedra:	dějin umění
Vedoucí práce:	PhDr. Josef Bláha
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Počátky habánského hrnčířství na Moravě se zvláštním zřetelem k její severní části
Název v angličtině:	Origins of haban's pottery in Moravia with a special view to north part
Anotace práce:	Bakalářská diplomová práce pojednává o příchodu habánů na Moravu, výrobě habánské keramiky, lokalitách jižní Moravy a badatelské činnosti na severní Moravě. Jednou z částí je ikonografický popis habánských výrobků a keramiky nalezené v Olomouci. Součástí práce je bohatá obrazová příloha.
Klíčová slova:	Habáni, novokřtělci, fajáns, keramika
Anotace v angličtině:	This bachelor dissertation is about Habans coming to Moravia, production of Habans pottery, South Moravia locations and about research activity in North Moravia. One part is iconographic description of Habans pottery and pottery found in Olomouc. Dissertation contents plentiful set of plates.
Klíčová slova v angličtině:	Habans, Anabaptists, fayence, pottery
Přílohy vázané v práci:	Katalog, Obrazová příloha
Počet titulů použité literatury:	23
Počet stran:	122
Počet znaků:	97 038